

Utvalg: Miljø-, landbruks- og utmarksutvalget
Møtested: Rådhusalen, Tana Rådhus
Dato: 01.10.2013
Tidspunkt: 10:00

Eventuelt forfall må meldes snarest på tlf. 464 00 200, eller på e-post til postmottak@tana.kommune.no. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

23.09.2013

Ulf Ballo
Leder

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
PS 48/2013	Godkjenning av innkalling		
PS 49/2013	Godkjenning av saksliste		
PS 50/2013	Godkjenning av protokoll fra 11.06.2013		
PS 51/2013	Høring- lov om fiskeretten i Tanavassdraget (Tanaloven)		2012/2318
PS 52/2013	Finnmarkseiendommens storvilthøring- organsering av storviltjakta.		2013/1707
PS 53/2013	Rapport fra prosjektgruppa for forprosjektering av Norsk Laksesenter: innspill fra Tana kommune.		2013/993
PS 54/2013	Referatsaker / Orienteringer - MLU		2013/96
RS 22/2013	Klagebehandling - søknad om seljakt i Tanamunningen naturreservat		2013/565
RS 23/2013	Høring av forslag endringer i forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag, samt invitasjon til å søke om å delta i forsøksordning med etablering av snøscooterløyer		2013/1775
RS 24/2013	Svar på anmodning om å gjeninnføre 5-km regelen for utlendingers fiske		2011/2840
RS 25/2013	Gjeninnføring av 5-kilometersonen i Finnmark		2011/2840
RS 26/2013	Utsendelse av protokoll fra møte i rovviltnemnda for region 8 den 22.5.2013		2013/322
RS 27/2013	Protokoll fra møtet i rovviltnemnda for region 8 den 8.8.2013		2013/322

PS 48/2013 Godkjenning av innkalling

PS 49/2013 Godkjenning av saksliste

PS 50/2013 Godkjenning av protokoll fra 11.06.2013

Saksfremlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Miljø-, landbruks- og utmarksutvalget	51/2013	01.10.2013
Kommunestyret		10.10.2013

Høring- lov om fiskeretten i Tanavassdraget (Tanaloven)

Rådmannens forslag til vedtak

Tana kommune viser til Miljøverndepartementets høring om forslag til ny Tanalov (lov om fiskeretten i Tanavassdraget). Generelt er det positivt at Tanaloven nå revideres, at gjeldende forvaltningspraksis lovfestes og at lovteksten får en moderne ordlyd. Utover dette har kommunen følgende merknader til lovforslaget:

Sametingets forslag om forholdet til folkeretten tas inn som en egen paragraf med følgende ordlyd: *§ Forholdet til folkeretten: Loven gjelder med de begrensninger som følger av ILO-konvensjon nr. 160 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter og bestemmelser i overenskomster med Finland om fisket i grensevassdraget.*

Saksopplysninger

Miljøverndepartementet har sendt på høring et utkast til ny Tanalov (lov om fiskeretten i Tanavassdraget). Høringsfristen er **15. oktober 2013**.

Om høringsforslaget:

Forslaget fra departementet er basert på endringene i Finnmarksloven som ble fremmet for Stortinget i Prop. 86 L (2011-2012) og innstillingen 88L (2012-2013). Stortinget ønsket under sin behandling at forslaget om endringer i finnmarksloven ble tatt ut av Prop 86 L, slik at Tanaloven videreføres som en særlov. Komiteen hadde ikke materielle innvendinger til forslaget, men ba regjeringen komme tilbake med forslag til endringer i Tanaloven, slik at

endringene kan ivaretas uten samordning i Finnmarksloven. Det er dette forslaget som nå sendes på høring til den offentlige miljøforvaltningen, berørte kommuner, Finnmarkseiendommen, frivillige organisasjoner, interesseorganisasjoner og forskningsmiljøer.

I tillegg til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget, bes høringsinstansene særskilt om å vurdere et forslag fra Sametinget om at det tas inn en egen bestemmelse om forholdet til folkeretten.

Det nye lovforslaget vil erstatte nåværende Tanalov (Lov om Retten til Fiskeri i Tanavassdraget i Finnmarkens Amt av 23.06.1888 nr. 01). Denne loven sammen med finnmarksloven og lakse- og innlandsfiskeloven hjemler forskrift om lokal forvaltning av fisk og fisket i Tanavassdraget.

Tidligere behandling i Tana kommune:

Tana kommune har tidligere behandlet revideringen av Tanaloven som sak (kommunestyresak 63/2012, 20.09.2012), med bakgrunn i en henvendelse fra Tanavassdragets fiskeforvaltning (TF) datert xx. Det ble fattet følgende vedtak:

”Tana kommunestyre mener at Finnmarksloven må inneholde en henvisning til Tanaloven.

Tana kommunestyre mener at da store deler av vassdraget er grenseelv formoder vi at det for Finland og Norge vil være lettere å forholde seg til en egen Tanalov, ved fremtidig forhandlinger.

Tana kommunestyre viser til høringsuttalelse fra Tanavassdragets fiskeforvaltning, av 18.09.2012, angående revisjon av Tanaloven.

Tana kommunestyre gir sin tilslutning til nevnte høringsuttalelse”.

Styret i TF fattet den 18/9-12 vedtak om at

” TF vil fraråde forslaget til opphevelse av Tanaloven av 1888 og innføre ny hjemmel for fiskeretten i Finnmarksloven. TF foreslår at Tanaloven av 1888 videreføres som særlov for fiskeretten i Tanavassdraget”.

TF fikk, som beskrevet overfor, gjennomslag i Stortinget for at Tanaloven skal videreføres som egen særlov. I tillegg kom TF med et lengre konkret forslag til hvordan Tanaloven kunne endres, med bakgrunn i Tanautvalgets innstilling.

Vurdering

Rådmannen vil framheve at det er positivt at Tanaloven nå revideres. Det har lenge vært behov for en revisjon av lovteksten. Lovteksten fra 1888 har et utdatert språk og det henvises i gjeldende lov til 1800-tallets forvaltningssystem (”fogden”). Den nye loven har en moderne ordlyd og lovteksten vil være i samsvar med den lokale fiskeforvaltningens rolle i fiskeforvaltningen og Sametingets rett til konsultasjoner. Lovens oppbygning vil også være i samsvar med det som er vanlig i dag. Loven blir også utvidet med flere paragrafer. Det forslaget som departementet nå legger fram er basert på forslagene fra Tanautvalget og deretter fra TF den 18/9-2013.

En viktig endring med den nye loven er at stangfiskeretten for lokalbefolkningen lovfestes (§ 4). Å ta denne sedvaneretten inn i lovteksten ble foreslått av et enstemmig Tanautvalg i 2009. Etter tidligere praksis har lokalbefolkningen hatt adgang til billige sesongkort. Rettsvernet for stangfiskerne styrkes nå gjennom at denne sedvaneretten lovfestes.

Når det gjelder garnfiskeretten (§ 3), foretas det også flere viktige endringer. Flere bestemmelser fra gjeldende fiskeforskrifter og forvaltningspraksis tas nå inn i loven. I gjeldende Tanalov er det for eksempel ikke spesifisert krav til avling (2000 kg høy i året eller tilsvarende mengde grovfor). Det tas videre inn krav om at eiendommen skal ligge mindre enn to kilometer fra elvebredden. I tillegg til en klarere lovfesting av rammene for laksebrevet, innebærer forslagene også at regelverket for fisket blir mer oversiktlig å finne fram i enn det er i dag.

Øvrige lokal medvirkning på fiskeforvaltningen styrkes også gjennom forslaget. Det lovfestes i § 5 at forskrifter og forhandlinger med Finland skal skje i samråd med Tanavassdragets fiskeforvaltning (TF) og Sametinget, noe som følgelig ikke er spesifisert i gjeldende lov.

I dagens lov er det i § 1 fastsatt en grense mellom elv og sjø (rett linje fra Grønnesodden til Skuggemælen). Kommunene har etter delegasjoner av lakse- og innlandslovens § 31c rett til å fastsette grensen mellom elv og sjø dersom fiskerettshaverne ber om det. Det er uavklart om denne retten gjelder i Tanavassdraget, på grunn av 1888-lovens § 1 om grense elv/sjø. I den nye Tanaloven oppheves denne bestemmelsen, og kommunen kan dermed fastsette grensen. Det har allerede kommet inn en henvendelse fra Tanavassdragets fiskeforvaltning om Grønnesodden (30/1-2012). Denne saken er etter råd fra Miljødirektoratet (tidligere Direktoratet for naturforvaltning) stilt i bero til den nye Tanaloven er vedtatt.

Rådmannen vurderer det som en fordel at den nye loven også stadfester forholdet til folkeretten, jmf. Sametingets forslag.

Saksfremlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Miljø-, landbruks- og utmarksutvalget	52/2013	01.10.2013

Finnmarkseiendommens storviltføring- organsering av storviltjakta.**Rådmannens forslag til vedtak**

Tana kommune har følgende merknader til Finnmarkseiendommens høring om forvaltning av storviltjakten i Finnmark:

1. Tana kommune støtter Finnmarkseiendommens forslag om å øke jakttilbudet, gjennom en kombinasjon av todeling av jakten geografisk (oppdeling av jaktfelt) og i tid (to-delt jaktperiode). Bakgrunnen er at jaktuttaket i Tana de siste årene har vært mye lavere enn fellingsmålet, og at en økning i jakttilbudet vil være nødvendig for å nå de kommunale målsettingene om reduksjon av elgbestanden. Kommunen støtter med bakgrunn i dette også forslagene til grunnprinsipper for kvotetildeling.
2. Tana kommune støtter videre forslaget om faste leirplasser og faste traséer for inn- og utkjøring av utstyr. I Tana foretas allerede tildelingen av motorferdselsdispensasjoner etter en slik praksis.

Saksopplysninger

Finnmarkseiendommen har sendt på høring et forslag til endring av regelverket for storviltjakten i Finnmark. Høringsparter er lokale brukerforeninger innen jakt og fiske, kommuner, fylkeskommunen og Fylkesmannen. Høringsfristen er 1.oktober, men Tana kommune har fått innvilget utsatt høringsfrist til 3.oktober.

Bakgrunnen for forslaget er FeFo's strategiske plan (punkt 5.4.2) hvor det er et prinsipp at "FeFo vil forvalte elgjakta slik at flest mulig av fylkets innbyggere får anledning til å drive elgjakt". De siste årene har antall jaktlag på reservelisten for tildeling økt til over 200. Antall søkende jaktlag har de siste årene økt mye raskere enn jakttilbudet. Økningen i antall søkerlag skyldes delvis økt interesse for elgjakt (flere jegere), og dels at størrelsen på søkerlagene har

blitt mindre (færre jegere per søknad). Det har kommet inn bekymringsmelding fra jegere om at splittes opp i mindre lag ("strategisk oppsplitting"), og at eventuell mangel på jegere kompenseres gjennom å fylle opp med personer som ikke har tenkt seg på jakt ("papirjegere").

For å møte den økende interessen for elgjakt ønsker FeFo nå å øke jakttilbudet. FeFo har derfor utarbeidet forslag til en del tiltak som høringspartene bes om å komme med innspill til. Tiltakene er gruppert i 4 hovedpunkter som er nærmere beskrevet nedenfor og i vedlagte høringsdokument.

1. Grunnprinsipper i kvotetildelingen

Forholdet mellom fellingskvote og antall jakttilbud

Bestandsplanen for elg i Finnmark fastsetter at jaktuttaket skal reguleres gjennom en forhåndsfordelt fast kvote fordelt på og en andel tilleggssdyr som tildeles fortløpende til de som først blir ferdige med sin fastkvote. Virkemiddelet brukes for å regulere fellingsprofilen (hvilke type dyr som tas ut) i forhold til kommunens bestandsmålsettinger (reduksjon, stabilisering eller økning i bestanden). Fordelingen på fastkvote og tilleggssdyr medfører imidlertid at det er store forskjeller mellom kommunene i forhold til jakttilbud. Tana er den kommunen som har lavest jakttilbud (antall jaktlag) i forhold til samlet kvote, mens det i andre kommuner er motsatt. I Tana er forholdet mellom tilbud og kvote på 16,2% mens det i for eksempel i Sør-Varanger er på 42, 9%.

Med bakgrunn i dette ønsker FeFo å innføre et grunnprinsipp om at "antall jakttilbud i den enkelte kommune skal tilsvare minst 25 % av total fellingskvote for kommunen". Forslaget vil innebære at jakttilbudet i Tana må økes.

Forholdet mellom total fellingskvote og tilleggskvote

FeFo dokumenterer i høringssaken (se vedlegg) at det er betydelige forskjeller mellom de ulike kommuner i forhold til hvor stor andel av total fellingskvote som er fordelt på fastkvote og tilleggskvote (-dyr). I kommuner som Tana, hvor det er mål om reduksjon av elgbestanden, vil det være viktig å ha en del dyr på tilleggskvote. Samtidig mener FeFo at det ikke er noen god faglig grunn til at andelen dyr på tilleggskvoten skal være på mer enn 25 % så lenge det er mange som står på venteliste for å få tilgang til elgjakt. Man ønsker derfor å innføre et prinsipp om at "andelen tilleggssdyr i den enkelte kommune ikke skal overskride 25 % av total fellingskvote for kommunen". I Tana er andelen tilleggssdyr på 31 % og forslaget vil dermed innebære at jakttilbudet må økes i Tana.

2. Tiltak for å gi en større andel av søkerne tilbud om jakt

Tiltak 1. Øke antall jakttilbud,

Her foreslås det to alternativer: 1) Antall jaktfelt økes ved at eksisterende jaktfelt deles geografisk eller 2) Antall jakttilbud økes ved at eksisterende jaktfelt deles i tid ("to-delt jakt"). I praksis vil det være noen felt som er mer egnet for geografisk todeling enn for todeling i tid, og motsatt.

Tiltak 2: Øke størrelsen på et ved søknad,

Her foreslås det to alternativer:

- 1) Minstekravet til antall søkere økes fra 4 til 6 personer, og
- 2) Minstekravet på 4 personer videreføres, men med 8 jegere eller mer prioriteres foran lag med færre enn 8 medlemmer.

Tiltak 3: Gjøre det mindre attraktivt å splitte opp og si opp jaktfelt

Det foreslås følgende alternativer:

- 1) Medlemmer av som sier fra seg et tildelt jaktfelt, vil først kunne melde seg på andre etter 15. jakttag, og
- 2) Et kan etter søknadstidspunktet og fram til 1. juli ta med inntil 2 nye jegere på laget. I tillegg tillates et å ta inn nye jegere etter 10. jakttag.

3. Tiltak for å stimulere til økt rekruttering

Ut ifra nasjonale statistikker er det grunn til å anta at gjennomsnittalderen blant jegerne også i Finnmark er økende. Det er derfor viktig for FeFo å rekruttere flere unge til elgjakt i Finnmark. Det foreslås to alternativer:

- 1) Det etableres flere opplæringsfelt
- 2) hvor minst en tredjedel av medlemmene er 18 eller 19 år, og hvor et teller minst 6 medlemmer, prioriteres i tildelingen foran andre
- 3) FeFo ønsker også forslag til hvordan rekrutteringen av kvinnelige jegere kan økes.

4. Tiltak for mer miljøtilpasset elgjakt

For å redusere slitasje fra motorisert ferdsel, foreslår FeFo at det etableres faste leirplasser og faste dispensasjonstraséer for inn- og utkjøring av utstyr.

Vurdering

Rådmannen har i sin vurdering av høringsforslaget lagt vekt på kommunens rolle som del av den offentlige viltforvaltningen. Jaktrettshaveren (FeFo) forvalter selve organiseringen av jakta, mens kommunen i sin overordnede forvaltning skal ta hensyn til ulike samfunnsinteresser. Det innebærer at kommunen i tillegg til jegerinteressene også ta hensyn til trafikksikkerhet, folks sikkerhet, vegetasjon, andre næringer og annet vilt i sin forvaltning av elgbestanden. Med bakgrunn i dette har vi som kommune interesser i at våre målsettinger for utviklingen av elgbestanden oppnås av jaktrettshaveren (FeFo). Hvordan jaktrettshaveren detaljert regulerer jakten er primært brukerforeningenes interessefelt. Rådmannen har derfor ikke gitt noen nærmere vurdering av tiltak 2.2 og 2.3 i høringen (øke antall jegere per /hindre oppsplitting av lag). Når det gjelder høringspunkt 3, har vi allerede et opplæringsfelt i Tana, og vi har derfor ikke vurdert dette nærmere.

Øke jakttilbudet

I Tana har vi etter revisjonen av bestandsplanen våren 2013 (MLU sak 4/2103, 21.01.2013) en fortsatt målsetting om reduksjon av elgbestanden for årene 2013-2014. Dette er begrunnet i trafikksikkerhet, samt et ønske om å bedre kondisjonen i bestanden.

Vi har fastsatt fellingskvoter som det er viktig blir oppnådd for at vi skal kunne klare å redusere bestanden. I perioden 2007-2010 var fellingsprosenten på gjennomsnittlig 97 % av fellingsmålene. Til sammenligning var fellingsprosenten på 80 % i 2011 og 87 % i 2012. På grunn av reduksjonsmålsettingene, har kvotene og fellingsmålene økt de siste årene. Jaktuttaket har imidlertid ikke holdt tritt med høyere kvoter. Kvoten var i 2012 på 300 dyr og målet på 250 dyr, men det ble ”kun” felt 217 dyr. Det historisk høyeste uttak som noen gang har vært i Tana er 220 dyr som ble felt i 2010.

Rådmannen vurderer det slik at jakttilbudet i kommunen pt. ikke er stort nok for at de høye fellingsmålene kan nås. Med bakgrunn i dette mener rådmannen det er viktig at jakttilbudet økes. Ikke primært for å gi flere tilgang til jakt, men for å oppnå fellingsmålene. I praksis vil det innebære at man må dele jakten både geografisk (flere jaktfelt) og i tid (todeling), avhengig av de ulike områdene.

To-delt jakt er lite ønsket av jegerne i Tana, men rådmannen vurderer det slik at det vil være nødvendig for å nå fellingsmålene og for dermed å kunne ivareta andre samfunnsinteresser. For å ivareta lokale jegeres interesser, kan to-delt jakt (i tid) erstattes og/eller kombineres med todeling av jaktfelt (geografisk) der hvor dette er aktuelt. En to-deling i tid vil kunne vurderes på nytt når målsettingene om reduksjon av elgbestanden er oppnådd.

Faste leirplasser og dispensasjonstraséer for motorferdsel

Dispensasjonsutvalget i Tana kommune forvalter allerede dispensasjoner til motorferdsel i forbindelse med elgjakt etter faste traséer og til dels også til faste leirplasser. Det er behov for en gjennomgang av traséene, men kommunen har generelt gode erfaringer med ordningen. Rådmannen anbefaler derfor at man støtter FeFo's forslag om faste traséer.

Finnmarkseiendommen
Finnmárkkuopmodat

Se adresseliste

Vår dato/Min beaivi
25.06.2013

Deres dato/Din beaivi

Vår ref./Min čuj.
13/00920 AIM
()
Deres ref./Din čuj.

13/ 1707

STORVILTHØRING 2013 - ORGANISERING AV STORVILTJAKTA

Vedlagt følger forslag fra FeFo til endringer av regelverket for storviltjakt i Finnmark. Styret i FeFo har i møte 19.06.2013 gitt samtykke til at disse forslagene kan sendes ut på høring.

Høringsparter er lokale brukerforeninger innen jakt og fiske, kommuner, fylkeskommune og fylkesmann i Finnmark (se adresseliste under). Eventuelle enkeltjegere som ønsker å avgi uttalelse oppfordres til å samordne dette gjennom brukerforeningene.

Uttalelser skal sendes skriftlig til **Finnmarkseiendommen, Postuttak, 9509 Alta innen 01.10.2013.**

Saken forventes behandlet av styret i FeFo tidlig i 2014.

Ved spørsmål, kontakt saksbehandler Anders Aarhun Ims på telefon 97764667 eller e-post aim@fefo.no.

Med hilsen/Dearvvuodáiguin

Einar J. Asbjørnsen/sign.
leder - utmark

Anders Aarhun Ims/sign.
utmarksforvalter

Adresseliste:

Høringsnotatet sendes direkte til alle brukerforeninger som deltar i bestandsplanarbeidet, samt til NJFF Finnmark, Finnmark elghundklubb, Fylkesmannen, Fylkeskommunen og kommunene. FeFo forutsetter at NJFF-Finnmark distribuerer videre til andre lokale JFF-lag som høringen er relevant for.

Alta elgjegerforening v/ Kolbjørn More, Langnesveien 333, 9540 TALVIK
 Alta JFF v/ Knut Kjeldsberg, Skillemoveien 27, 9518 ALTA
 Kautokeino elgjegerforening v/ Per Nils Saari, Ajagohpi 6, 9520 KAUTOKEINO
 Karasjok elgjegerforening v/ Jan Idar Somby, Rahangurra 6, 9730 KARASJOK
 Porsanger elgjegerforening v/ Trygve Myrmel, Smørstad, 97000 LAKSELV
 Tana elgjegerforening v/ Sverre Pedersen, Smalfjord, 9845 TANA
 Tana JFF v/ Jonny Wosnitza, Rustefjelbma, 9845 TANA
 Nesseby elgjegerforening v/ Gunnar Noste, Soltunveien 5, 9840 VARANGERBOTN
 Vadsø JFF v/ Kristian Klogh, Postboks 116, 9811 VADSØ
 Vestre Jakobselv JFF v/ Nikolaj Christiansen, Lilledalsveien 13, 9802 VESTRE JAKOBSELV
 Sør-Varanger JFF v/ Terje Aslaksen, Pasvikveien 27, 9900 KIRKENES
 Neiden & Omegn JFF v/ Geir Thrane, Myrullsvingen 8, 9912 HESSENG
 Pasvikdalen JFF v/ Jim-Roger Friskilæ, Skogfoss, 9925 SVANVIK
 Finnmark NJFF, Postboks 26, 9915 KIRKENES
 Finnmark elghundklubb v/ Bjørnar Borch-Raudajohki, Isak Sabas gate 3, 9800 VADSØ

Alta kommune, Postboks 1403, 9506 ALTA
 Berlevåg kommune, Torget 4, 9980 BERLEVÅG
 Båtsfjord kommune, Postboks 610, 9991 BÅTSFJORD
 Gamvik kommune, Postboks 174, 9770 GAMVIK
 Hammerfest kommune, Postboks 1224, 9616 HAMMEERFEST
 Hasvik kommune, Postboks 43, 9593 BREIVIKBOTN
 Karasjok kommune, Postboks 84, 9735 KARASJOK
 Kautokeino kommune, Bredbuktnesveien 6, 9520 KAUTOKEINO
 Kvalsund kommune, Rådhusveien 18, 9620 KVALSUND
 Lebesby kommune, Postboks 38, 9790 KJØLLEFJORD
 Loppa kommune, Parkveien 1/3, 9550 ØKSFJORD
 Måsøy kommune, Torget 1, 9690 HAVØYSSUND
 Nesseby kommune, Rådhuset, 9840 VARANGERBOTN
 Nordkapp kommune, Rådhusgata 12, 9750 HONNINGSVÅG
 Porsanger kommune, Rådhuset, 9712 LAKSELV
 Sør-Varanger kommune, Postboks 406, 9915 KIRKENES
 Tana kommune, Rådhusveien 24, 9845 TANA
 Vadsø kommune, Rådhusgata 5, 9800 VADSØ
 Vardø kommune, Kirkegata 4, 9950 VARDØ

Fylkesmannen i Finnmark, Statens Hus, Damsveien 1, 9815 VADSØ
 Finnmark fylkeskommune, Fylkeshuset, 9815 VADSØ

STORVILTHØRING 2013 – ORGANISERING AV ELGJAKT I FINNMARK

BAKGRUNN FOR HØRING

Storviltjakt på Finnmarkseiendommens grunn er en lovfestet rettighet som gjelder for personer som er bosatt i Finnmark (jf. Finnmarkslovens § 23). I tillegg er lokale jegere tilgodesett gjennom langvarig praktisering av den såkalte den såkalte "60/40-ordningen", som sikrer at inntil 60 % av fellingskvoten kan forbeholdes innenbygds jaktlag.

I 2009 gjennomførte Finnmarkseiendommen Finnmarkkuopmodat (FeFo) en større revisjon av storviltjakta. En viktig grunntanke i denne storvilthøringen var at flest mulig av fylkets jegere skulle kunne komme seg ut på elgjakt. Av den grunn ble regelverket endret til å bli mer fleksibelt i forhold til endring av jaktlaget. Prinsippet er også nedfelt i FeFos strategiske plan punkt 5.4.2 Meahcástallat/utmarkshøsting: *FeFo vil forvalte elgjakta slik at flest mulig av fylkets innbyggere får anledning til å drive elgjakt.*

Direktøren registrerer at avstanden mellom tilbud og etterspørsel hva angår elgjakt på FeFos grunn har økt vesentlig de siste årene (se tabell 1), og at antall jaktlag på reservelista nå har passert 200. Det store "gapet" skyldes at antall søkende jaktlag har økt mye raskere enn jakttilbudet. Økningen i antall søkerlag skyldes dels økt interesse for elgjakt (flere jegere), og dels at størrelsen på søkerlagene har blitt mindre (færre jegere per søknad).

Tabell 1. Antall jakttilbud, antall søkerlag, antall jegere og antall lag på reservelista, perioden 2008-13.

UTVIKING I JAKTTILBUD, SØKERLAG OG JEGERE	2008*	2009	2010*	2011*	2012	2013
Antall jakttilbud	264	243	257	279	264	279
Antall søkerlag	368	368	373	399	462	488
Antall jegere på søknader	1827	2028	1840	1950	2137	2262
Antall jegere per søknad	5,0	5,5	4,9	4,9	4,6	4,6
Antall lag på reservelista	115	128	129	132	203	216

* For 3 av årene har jakttilbudet også omfattet jakt Ánarjohka (20 tilbud i 2008, 14 i 2011 og 10 i 2012).

FeFo har mottatt mange bekymringsmeldinger fra jegerstanden på denne utviklingen, og da særlig til den sterke økningen i antall lag på reservelista. Det reises fra jegerhold påstander om at jaktlag splitter opp i mindre lag ("strategisk oppsplitting"), og at eventuell mangel på jegere kompenseres gjennom å fylle opp med personer som ikke har tenkt seg på jakt (såkalte "papirjegere"). Dette gjøres for å sikre "flere lodd i potten" ved jaktfelttrekning, samtidig som FeFo sine søknadsvilkår skal tilfredsstilles. Påstanden om oppsplitting av lag støttes av resultatene i tabell 1.

For å møte den økende interessen for elgjakt hadde FeFo før jaktsesongen 2013 planlagt å øke jakttilbudet vesentlig, fortrinnsvis gjennom todeling av mange jaktfelt i rom og/eller tid. Forslaget møtte sterk motstand fra brukerforeninger i Tana, Karasjok og Porsanger, mens brukerne i andre kommuner og Finnmark NJFF ga støtte til forslaget. Det ble derfor besluttet at forslaget først skulle ut på høring før en eventuell realisering fra og med jaktsesongen 2014.

Som en oppfølging av dette har direktøren nå utarbeidet forslag til en del tiltak, som brukerforeningene med dette inviteres til å fremme synspunkter til. Flere typer tiltak vurderes – hvorav flere av dem vil kunne kombineres. De fleste tiltakene sikter mot å gi et større andel av søkende jaktlag tilbud om jakt, slik at reservelista blir kortere. I tillegg vurderer direktøren tiltak for å øke rekrutteringen til elgjakta, særlig av unge jegere, samt tiltak for mer miljøtilpasset elgjakt. Tiltakene er i det følgende gruppert i 4 høringspunkter.

HØRINGSPUNKT 1 – GRUNNPRINSIPPER I KVOTEFORDELINGEN

Kommunen som offentlig viltmyndighet tildeler en total fellingskvote for fire år basert på godkjent bestandsplan, utarbeidet av jaktrettshaver (i Finnmark skjer dette i samråd med bestandsplangruppe). Innenfor denne rammen kan jaktrettshaver (FeFo) velge å fordele kvoten mellom en andel forhåndstildelt fast kvote fordelt på jaktlag og en andel tilleggssdyr som tildeles fortløpende til de jaktlag som er først ferdige med sin fastkvote. I flere av kommunene er det relativt få jakttilbud i forhold til samlet kvote, mens i andre kommuner er det motsatt. Videre har noen kommuner tradisjonelt hatt en svært høy andel av tilleggssdyr på kvoten, mens andre kommuner har ingen tilleggssdyr på kvoten. Direktøren mener at dette "overskuddet" av ufordelt kvote som enkelte kommuner har bør kunne nyttes til å gi flere jaktlag tilbud om elgjakt.

Forhold mellom fellingskvote og antall jakttilbud

Av tabell 3 framgår det at noen kommuner har et langt lavere jakttilbud i forhold til kvote enn andre kommuner. For halvparten av elgkommunene i Finnmark ligger antall jakttilbud i forhold til fellingskvoten på over 25 %. Det betyr at det i gjennomsnitt kan felles under fire elg per jaktlag i disse kommunene. Blant disse er viktige elgkommuner som Alta og Sør-Varanger, som begge har et antall jakttilbud som tilsvarer over 40 % av kvoten (ca. 2,5 elg per jakttilbud). Av kommunene som ligger under 25 % i antall tilbud i forhold til kvote, ligger Karasjok og Tana klart lavest, med henholdsvis 18 % og 17 % (mer enn 5 elg per jakttilbud).

Tabell 3. Status per 2013 for antall jakttilbud og kvote fordelt på kommuner, og potensiale for nye jakttilbud gitt en minimum tilbud på 25 % av fellingskvoten (2013-kvote).

Kommune	STATUS				POTENSIALE, 25 % tilbud av kvote			
	Tilbud/ kvote	Kvote/ tilbud	Jakt- tilbud	Fellings- kvote	Tilbud/ kvote	Kvote/ tilbud	Samlet tilbud	Nye tilbud
Kvalsund	50,0 %	2,0	4	8	25,0 %	4,0	2,0	
Sør-Varange	42,9 %	2,3	27	63	25,0 %	4,0	15,8	
Alta	40,7 %	2,5	24	59	25,0 %	4,0	14,8	
Vadsø	34,8 %	2,9	8	23	25,0 %	4,0	5,8	
Kautokeino	34,0 %	2,9	48	141	25,0 %	4,0	35,3	
Nordkapp	33,3 %	3,0	1	3	25,0 %	4,0	0,8	
Nesseby	27,0 %	3,7	27	100	25,0 %	4,0	25,0	
Porsanger	25,0 %	4,0	28	112	25,0 %	4,0	28,0	
Berlevåg	21,4 %	4,7	3	14	25,0 %	4,0	3,5	1
Lebesby	20,0 %	5,0	8	40	25,0 %	4,0	10,0	2
Gamvik	20,0 %	5,0	1	5	25,0 %	4,0	1,3	
Båtsfjord	20,0 %	5,0	1	5	25,0 %	4,0	1,3	
Karasjok	18,3 %	5,5	55	300	25,0 %	4,0	75,0	20
Tana	16,9 %	5,9	44	260	25,0 %	4,0	65,0	21

Direktøren mener at jakttilbudet i den enkelte kommune må stå i forhold til den samlede kvoten for kommunen. Dette kan oppnås ved å sette et minimumskrav til antall jaktfelt i forhold til fellingskvote. I tabell 3 er det gjort en beregning av antall potensielle nye jakttilbud dersom en legger inn et minstekrav på at det skal tilbys et antall jakttilbud som tilsvarer 25 % av totalkvoten (dette tilsvarer 4 dyr per jakttilbud). På grunnlag av 2013-kvoten vil dette kunne gi 44 nye jaktfelt, hvorav 41 i Tana og Karasjok og 3 i øvrige kommuner.

En del kommuner har allerede økt antall jakttilbud de siste årene på tross av et i utgangspunktet høyt jakttilbud i forhold til fellingskvote. For disse kommunene kan direktøren derfor ikke se at det per i dag er kvotemessig grunnlag til å øke antall tilbud ytterligere.

Prinsipp 1: Antall jakttilbud i den enkelte kommune skal tilsvare minst 25 % av total fellingskvote for kommunen. Dette tilsvarer maksimalt 4 dyr per tilbud.

FeFo ønsker brukernes synspunkter på dette.

Forhold mellom total fellingskvote og tilleggskvote

Tabell 4 viser at det er betydelige forskjeller mellom de ulike kommuner i hvor stor andel av total fellingskvote som er fordelt til "grunnkvote" og "tilleggskvote". Grunnkvoten er den andelen av totalkvoten som før jakta er fordelt på jaktfelt/jaktlag. Tilleggskvoten er derimot ikke forhåndsfordelt på jaktfelt, og vil kunne tildeles fortløpende under jakta til lag som har felt hele kvoten sin. Tilleggsdyrkvoten har som funksjon å muliggjøre ekstra uttak av dyr i jaktfelt der det står mye dyr, samt at den under jakta muliggjør løpende justering av alders- og kjønnsfordeling av felte dyr ("fellingsprofilen") i forhold til målsatt fordeling ("målsprofilen").

Tabell 4. Fellingskvote for 2013 fordelt på de ulike kommuner og fordelt på grunnkvote og tilleggskvote.

Kommune	FELLINGSKVOTE 2013			Andel tilleggskvote (%)
	Grunnkvote	Tilleggskvote	Totalkvote	
Karasjok*	112	190	302	63 %
Gamvik	2	3	5	60 %
Porsanger	56	56	112	50 %
Lebesby	24	16	40	40 %
Båtsfjord	3	2	5	40 %
Kautokeino	92	49	141	35 %
Nordkapp	2	1	3	33 %
Tana	179	81	260	31 %
Berlevåg	10	4	14	29 %
Nesseby	81	19	100	19 %
Vadsø	20	3	23	13 %
Alta	55	2	57	4 %
Kvalsund	8	0	8	0 %
Sør-Varanger	63	0	63	0 %
HELE FINNMARK	707	426	1133	38 %

*Karasjok er medregnet jaktfeltet Iesjavri nord, som ligger i Alta, men forvaltes fra Karasjok.

Direktøren mener at det i mange kommuner er viktig å ha en tilleggsdyrkvote, spesielt der det er en reduksjonsmålsetning og således behov for å ta ut mange dyr der de faktisk oppholder seg under jakta. På den annen side kan direktøren ikke se noen faglig god grunn til at andelen tilleggsdyr skal være mer enn 25 % av total fellingskvote, så lenge det er mange jaktlag som står på venteliste for å få tilgang til elgjakt. De siste årene har elgbestanden vokst, og i enkelte kommuner har økt kvote blitt fordelt som økt antall tilleggsdyr. Her ser direktøren behov for en justering.

Enkelte kommuner har ønsket å ikke ha mer enn 2 dyr på fastkvoten på de enkelte jaktfelt, selv om det ut fra fellingshistorikk er grunnlag for både 3- og 4-dyrs-felt. En måte å imøtekomme både ønsket om lav grunnkvote på det enkelte jaktfelt og behovet for høyt uttak og flere jakttilbud, er å gjøre en del av tilleggskvoten om til fastkvote for nye jakttilbud.

Prinsipp 2: Andel tilleggsdyr i den enkelte kommune ikke skal overskride 25 % av total fellingskvote for kommunen.

FeFo ønsker brukernes syn på dette.

HØRINGSPUNKT 2 – TILTAK FOR Å GI EN STØRRE ANDEL AV SØKENDE JAKTLAG TILBUD OM JAKT

At flere finnmarkinger vil ut på elgjakt er noe direktøren ser svært positivt på og ønsker å legge til rette for. Samtidig ønsker direktøren gjennom de følgende forslag til tiltak å gjøre det mindre attraktivt å splitte opp jaktlag og/eller fylle på med "papirjegere" på søknad. De foreslåtte tiltakene har som mål å motvirke slike uønskede strategiske tilpasninger for å få elgjakt, samtidig som dagens fleksibilitet i regelverket ivaretas best mulig. Tiltakene er på den ene siden rettet mot å øke tilbudet (flere jaktfelt). På den andre siden foreslås tiltak for å redusere etterspørselen (antall søkende jaktlag), men uten samtidig å redusere antall reelle jegere.

Alle de foreslåtte tiltakene under dette høringspunktet vil kunne fungere både enkeltvis og samlet, med unntak av alternativ 1 og 2 under tiltak 2, som ikke vil kunne realiseres samlet. En kombinasjon av mange tiltak vil være klart mer effektivt enn et eller noen få utvalgte tiltak.

Tiltak 1: Øke antall jakttilbud

I 2013 tilbyr FeFo 279 jaktfelt til jegerne i Finnmark. Med en samlet fellingsmålsetning på over 900 dyr og fellingskvote på over 1.100 dyr, hvorav nesten 40 % er ufordelt tilleggsdyrkvote, mener direktøren at det er det grunnlag for å tilby flere jaktlag elgjakt på Finnmarks-eiendommen. Med dette mål for øye ønsker direktøren å høre brukergruppene på følgende tiltak:

Alternativ 1: Antall jakttilbud økes ved at eksisterende jaktfelt deles geografisk.

Alternativ 2: Antall jakttilbud økes ved at eksisterende jaktfelt todeles i tid.

I praksis vil det være noen felt som er mer egnet for geografisk todeling enn for todeling i tid, og motsatt. Det kan også tenkes at noen felt kan deles både i rom og tid. Antall tilbud vil økes ut fra fordeling som er beskrevet i høringspunkt 1, i de kommunene det er aktuelt. FeFo vil på bakgrunn av tidligere års fellingsstatistikk og i samråd med brukerne vurdere hvilke felt som er mest hensiktsmessige å dele.

Tiltak 2: Øke størrelsen på jaktlaget ved søknad.

Antall søknader (og oppsplittingen av lag) kan effektivt reduseres gjennom tiltak som øker antall jegere på søknaden. Direktøren ønsker tilbakemelding fra brukerne på følgende alternativer til tiltak:

Alternativ 1: Minstekravet til antall jegere på søknaden økes fra 4 til 6. Minst 6 av de som stod på søknaden skal også stå på kontrakten med godkjent oppskyting.

Alternativ 2: Minstekravet til 4 jegere på søknaden videreføres, men jaktlag med 8 jegere eller mer på søknaden prioriteres foran jaktlag med færre enn 8 medlemmer. For de prioriterte jaktlagene må minst 8 av jegerne på søknaden stå på kontrakten med godkjent oppskyting. For ikke-prioriterte lag gjelder dette minst 4 av jegerne på søknaden.

NB! Alternativene vil ikke kunne realiseres sammen. En viktig forskjell mellom de to alternativene er at alternativ 2 ikke ekskluderer jaktlag med 4 eller 5 medlemmer fra å søke. For ett-dyrs-felt blir vilkårene som før, det vil si minst 2 jegere per lag.

I tabell 2 har vi gjort en beregning av hvordan antall søknader vil kunne utvikle seg ved de ovennevnte alternativene til tiltak. For begge alternativene har vi beregnet "gevinsten i innsparte søknader" ved ulikt antall jegere, mens for alternativ 2 har vi beregnet gevinsten med ulikt antall "store" jaktlag.

Tabell 2. Potensiell effekt på antall søknader ved valg av alternative tiltak som nevnt over.

		2260 jegere	2300 jegere	2400 jegere	2500 jegere
Alt. 1	4,6 jegere i snitt per lag (som i 2011 og 2012)	488	497	518	540
	5,6 jegere i snitt per lag	404	411	429	446
	6,6 jegere i snitt per lag	342	348	364	379
Alt. 2	100 lag med 9 jegere i snitt, resten med 4,6	396	404	426	448
	150 lag med 9 jegere i snitt, resten med 4,6	348	357	378	400
	200 lag med 9 jegere i snitt, resten med 4,6	300	309	330	352

NB! De forutsatte snittstørrelsene på jaktlagene er i tabellen satt noe over minstekravene til antall jegere på laget. Dette bygger på at mange jaktlag til en viss grad vil gardere seg mot å miste medlemmer mellom søknad og kontrakt.

Tabellen viser at det er en stor potensiell effekt av både alternativ 1 og alternativ 2. Med krav om minimum 6 jegere på laget ved søknad (alternativ 1), vil antall søknader kunne reduseres med opp til 30 % (fra 488 til 342, gitt samme jegerantall som i 2013). Alternativ 2 vil kunne ha tilsvarende eller større effekt dersom flere enn 150 lag med minst 8 medlemmer på søknaden.

Alternativ 1 har tidligere blitt drøftet med Finnmark-NJFF, som på møte i Lakselv 10.11.2012, uttrykte støtte til et slikt tiltak. Enkelte brukerforeninger har gjennom media også uttrykt støtte til et slikt tiltak. Alternativ 2 har tidligere ikke blitt drøftet med brukerne.

Tiltak 3: Gjøre det mindre attraktivt å splitte jaktlag og å si opp jaktfelt.

Direktøren ønsker å gjøre det mindre attraktivt å splitte opp jaktlag i den hensikt å få "flere lodd i potten" ved trekning. Direktøren vil videre oppfordre jaktlag til å søke på jaktfelt de kan tenke seg å jakte i, og la være å søke på jaktfelt det er en viss sannsynlighet for at de vil takke nei til.

Direktøren ønsker tilbakemelding fra brukerne på følgende alternativer til tiltak:

Alternativ 1: Medlemmer av jaktlag som sier fra seg et tildelt jaktfelt, vil først kunne melde seg på andre jaktlag etter 15. jaktdag (eventuelt etter 8. jaktdag i felt med todelt jakt).

Alternativ 2: Et jaktlag kan etter søknadstidspunktet og fram til 1. juli ta med inntil 2 nye jegere på laget. I tillegg tillates jaktlaget å ta inn nye jegere etter 10. jaktdag (eventuelt etter 5. jaktdag i felt med todelt jakt).

HØRINGSPUNKT 3 – TILTAK FOR Å STIMULERE TIL REKRUTTERING

FeFo har ikke systematiserte data over hvordan aldersfordelingen er blant elgjegerne i Finnmark, og heller ikke i hvilken retning den har utviklet seg. Ut fra nasjonale statistikker er det likevel grunn til å anta at gjennomsnittsalderen også øker for elgjegerne i Finnmark. Som ellers i landet vil det derfor være viktig også her å tenke rekruttering av unge jegere.

FeFo har over lang tid lagt til rette for nyrekruttering av jegere gjennom tilrettelegging av jaktfelt for opplæringsjakt i regi av lokale brukerforeninger. De siste årene har nye jegere hatt tilbud om slik opplæringsjakt i et felt i Alta (i regi av Alta EJF og Alta JFF) og i et felt i Tana (i regi av Finnmark NJFF). Fram til 2010 hadde Karasjok EJF et tilsvarende tilbud i et felt i Karasjok.

Alternativ 1: Direktøren ønsker gjennom høringen å oppfordre lokale brukerforeninger til å foreslå opplæringsfelt i flere kommuner.

Det vil trolig også være behov for rekrutteringstiltak utenom opplæringsjakta. Direktøren mener at slike tiltak i så fall bør innrettes ved å gi "rekrutterende jaktlag" konkurransefortrinn i tildelingen av jakt framfor billigere jakt.

Alternativ 2: Direktøren foreslår at jaktlag, hvor minst en tredjedel av medlemmene er 18 eller 19 år, og hvor jaktlaget teller minst 6 medlemmer, skal prioriteres foran andre jaktlag. Hvordan prioriteringen skal gjennomføres i praksis må vurderes i sammenheng med andre tiltak som det skal høres på (eksempelvis hvis prioritering av jaktlag med minst 8 medlemmer også skal gjennomføres). Siden slike "fortrinnsnivå" ordninger kan være utsatt for spekulasjon, vil det være noe større behov for evaluering og justering av ordningen underveis.

Kvinnelige elgjegere utgjør i dag bare en liten andel av elgjegerne i Finnmark. Direktøren har per nå ikke vurdert konkrete forslag til tiltak for hvordan andelen kvinnelige jegere kan økes utover de ovennevnte rekrutteringstiltakene for unge jegere.

Alternativ 3: Direktøren vil utfordre brukerforeningene til å foreslå tiltak for øke rekrutteringen av kvinnelige elgjegere.

HØRINGSPUNKT 4 – TILTAK FOR MER MILJØTILPASSET ELGJAKT

Det er i dag en kjensgjerning at elgjakta medfører utstrakt bruk av motorisert transport i utmark, og at dette sliter på utmarka. Motorisert transport er også i stor grad blitt nødvendig siden over 800 elg, med en totalvekt på over 100 tonn, årlig skal transporteres over til dels store avstander gjennom til dels tungt framkommelig utmark. Den motoriserte uttransporten av felt vilt er direkte hjemlet i motorferdselsloven. I tillegg kan kommunene, i medhold av samme lov, gi dispensasjon til motorisert transport av utstyr inn til leirplasser langs godkjente traséer. Kontroller under elgjakta gjennomført av reinpolitiet/SNO har dessverre vist at det i Finnmark også foregår kjøring utenom lovhemler og dispensasjoner.

Alternativ 1: Direktøren foreslår at det etableres faste leirplasser og faste dispensasjonstraséer for inn- og utkjøring av leirutstyr.

Direktøren registrerer at det også finnes jegere/jaktlag som ønsker å være mindre avhengig av motorisert hjelp. Direktøren er svært positiv til denne typen holdninger og initiativ. Direktøren ønsker derfor å ha ut på høring forslag til tiltak som imøtekommer denne jegergruppen, og som på sikt også kan bidra til rekruttere flere jegere til en mer miljøtilpasset elgjakt.

Alternativ 2: FeFo avsetter et utvalg av attraktive og veinære jaktfelt som "miljøtilpassede" jaktfelt, der det ikke tillates å bruke motorisert kjøretøy utenom vei for transport av leirutstyr inn i feltet. Tiltaket bør i første omgang innføres som en 3 års prøveordning med utgangspunkt i en kommune.

Begge alternativene til tiltak vil kreve samordning med kommunene, som er lokal forvaltningsmyndighet etter motorferdselsloven. Blant annet er det en forutsetning for alternativ 2 at kommunen ikke innvilger dispensasjon for motorferdsel inn i "miljøtilpassede" jaktfelt. Dette tiltaket vil videre kreve særskilt oppsyn under jakta. Brudd på vilkårene for motorisert transport vil i tillegg til offentlige sanksjoner medføre strenge privatrettslige sanksjoner, som vesentlig økning i kilopris og/eller utestengelse fra elgjakt.

Saksfremlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Miljø-, landbruks- og utmarksutvalget	53/2013	01.10.2013

Rapport fra prosjektgruppa for forprosjektering av Norsk Laksesenter: innspill fra Tana kommune.**Rådmannens forslag til vedtak**

Tana kommune viser til invitasjon fra Miljødirektoratet til å fremme innspill til rapport fra prosjektgruppa for forprosjektering av Norsk Laksesenter (NLS). Kommunen er generelt svært positiv til at miljømyndighetene fremmer forslag om etablering av et Norsk Laksesenter med ulike regionale enheter, herunder en enhet i Tana. Et slikt senter vil utgjøre et viktig bidrag til formidling av kunnskap om villaks til ulike grupper i samfunnet. Utover dette har vi følgende merknader til forprosjektrapporten:

1. Rolle og mål: Det anbefales at NLS har ansvar for de ville laksestammene av både villaks, sjørøret og sjørøye, slik prosjektgruppa foreslår.
2. Geografiske enheter: Tana kommune er svært positive til at det etableres en enhet i Tana. Tradisjonelt kulturbetinget fiske, utnyttelse i elv og sjø, grenseoverskridende samarbeid og sjørøye er naturlige satsingsområder, slik foreslått. Grenseoverskridende samarbeid og laksens betydning for elvesamisk kultur bør i tillegg framheves ytterligere.
3. Ledelse: Tana kommune anbefaler at en av de daglige lederne ved de regionale enhetene bør få funksjon som senterleder. Dette for å kunne få en effektiv ledelse av organisasjonen.
4. Fagråd: Prosjektgruppa foreslår at det etableres et fagråd for senteret, som skal gi innspill til styret og de ulike enhetene. Tana kommune anbefaler, som prosjektgruppa foreslår, at et fagråd inngår i senterets organisering og finansiering.

Saksopplysninger

Miljødirektoratet (tidligere Direktoratet for naturforvaltning) oppnevnte i mars 2013 en prosjektgruppe for å utrede etablering av Norsk Laksesenter (NLS). Prosjektgruppen leverte sin forprosjektrapport til Miljødirektoratet 1. juli 2013 (se vedlegg). Direktoratet inviterte deretter til et åpent møte den 11/9-2013 om forprosjektet. Møtet ble imidlertid avlyst, men Direktoratet har gitt de ulike partene mulighet til å komme med sine innspill til rapporten innen den 10. oktober 2013. Direktoratet vil deretter fremme sin anbefaling til Miljøverndepartementet i saken.

Utgangspunktet har vært at NLS skal utvikles med bakgrunn i de eksisterende kompetansesentrene for villaks; Norsk Villakssenter (Lærdal), Kunnskapscenter for laks og vannmiljø (Namsos) og det planlagte Joddu i Tana. Prosjektgruppa har derfor bestått av representanter for de tre miljøene i Lærdal, Namsos og Tana, samt Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Norsk Villreinsenter. Tana kommune oppnevnte Hans Erik Varsi fra Tanavassdragets fiskeforvaltning som sin representant i prosjektgruppa.

Prosjektgruppas mandat har vært å vurdere mål, innhold, oppgaver, geografiske enheter, organisering og kostnader knyttet til et framtidig NLS. Vedlagte prosjektrapport gir en nærmere beskrivelse av gruppens vurderinger og forslag. Hovedkonklusjonene fra forprosjektet oppsummeres nedenfor.

1. Rolle og mål:

Norsk Laksesenters skal være et **villaksens ombud**, som blant annet på eget initiativ skal ta opp viktige spørsmål knyttet til villaks overfor ansvarlige myndigheter og berørte parter, for å fremme bærekraftig forvaltning av villaksen og dens leveområder. NLS skal være en uavhengig og nøytral aktør i forhold til de interesser og samfunnssektorer som har ansvar for å fatte beslutninger for villaksen og dens leveområder. I tillegg til villaks, skal det også fokuseres på ville stammer av sjørørret og sjørøye.

2. Geografiske enheter og organisering:

Prosjektgruppa foreslår 4 geografiske enheter: NLS- vest (Lærdal), NLS-midt (Namsos), NLS-sør (Agder, uavklart lokalisering) og NLS-nord (Tana).

Prosjektgruppa anbefaler at NLS etableres som en stiftelse, og at staten ved Miljøverndepartementet står som stifter. Det settes ned et stiftelsesstyre samt at det etableres et fagråd for senteret. Prosjektgruppen går ikke i detalj i forhold til hvilken ordning som bør velges for daglig ledelse av senteret, men anbefaler et "samarbeidende lederteam". Det skal være en daglig leder på hver enhet.

3. Oppgaver:

Senterets oppgaver er knyttet til formidling av kunnskap til ulike målgrupper (barn og unge, private og offentlige beslutningstakere, fiskere og allmennheten for øvrig). Kunnskapsformidlingen skal omfatte biologi (laksens miljøkrav og sårbarhet), fangst og utnyttelse, påvirkninger på laksen og aktuelle kompensasjonstiltak.

De ulike geografiske enhetene vil ha noe ulike oppgaver basert på regionale forskjeller. For NLS-nord lokalisert til Tana foreslås følgende hovedfokus i tillegg til den felles grunnpakken:

- ≠ tradisjons- og kulturbetinget fangst av laskefisk
- ≠ effekter av beskatning i elv og sjø
- ≠ grenseoverskridende samarbeid, og
- ≠ sjørøye.

Senteret i Tana vil primært ha Troms og Finnmark som geografisk ansvarsområde.

NLS skal kunne samarbeide med ulike opplevels- og turistsentre som fremmer informasjon om villaks, men det legges ikke opp til etablering av egne utstillinger. Det foreslås et samarbeid med Statens naturoppsyn (SNO) om naturveiledere tilknyttet NLS. Det er ikke nevnt særskilt i rapporten, men det følger av dette at det i Tana kan være aktuelt med et samarbeid med museumssiidaen, herunder bla. Tana museum.

Det foreslås samlokalisering av kontoret med andre institusjoner. For Tanas del foreslås det en samlokalisering med SNO og Tanavassdragets fiskeforvaltning (TF).

Kostnader:

Kostnadene til drift av sentrene skal finansieres over statsbudsjettet. Det er beregnet årlige driftutgifter samlet for alle 4 senter på kr. 13.100.000,- fordelt på felles og enhetsutgifter. I tillegg er det budsjettet med kr. 1.000.000,- til investeringer i infrastruktur og koordinering.

Det er budsjettet med om lag 2 stillinger per enhet. Prosjektgruppa foreslår videre at NLS selv ikke står som eier av bygg, men leier hos andre. Det skal settes av mindre midler til oppgradering av eksisterende utstillinger og utstyr, men det legges opp til at større utstillingsprosjekter skal finansieres utenom NLS' budsjett.

Vurdering

NLS har et fokus på naturforvaltning, og herunder kultur knyttet til fisket. Konseptet bak "Joddu" er bredere, med fokus på lokal kultur, reiseliv og næringsutvikling i tillegg til formidling av kunnskap om laks. Rådmannen vurderer det som en fordel at "Joddu-konseptet" avgrenses og konkretiseres ytterligere, da det vil være vanskelig å finansiere og etablere en institusjon med et svært bredt fokus.

Etter rådmannens vurdering bidrar de ulike elementene i prosjektgruppas rapport til å konkretisere ønsket om et kompetansesenter for laks utover det som har vært gjort tidligere, blant annet i forhold til mål, oppgaver, arbeidsmåte og organisering. MLU må derfor ta stilling til om man vil anbefale etablering av et senter som i hovedsak konsentrerer seg om å formidle kunnskap om villaks, og hvor eksempelvis reiselivsutvikling ikke er en primær del.

Rådmannen vurderer det videre slik at dersom Joddu skal kunne realiseres, vil det avhenge av at man er en del av et nasjonalt fagmiljø og nettverk slik som NLS.

Etablering av et Norsk Laksesenter med en enhet i Tana vil være svært positivt for lokalsamfunnet, både i form av nye arbeidsplasser og i forhold til styrking av eksisterende fagmiljø innen lakseforvaltning og elvesamisk kultur.

Det er et stort behov i lokalsamfunnet for formidling av kunnskap om laksens biologi, ressursutnyttelse og påvirkningsfaktorer. Det har de senere år vært sterke konflikter i lokalsamfunnet knyttet til hvordan laksen skal forvaltes. Mye av det forskningsmaterialet som foreligger er i liten grad tilpasset formidling til allmennheten. Et kunnskaps- og formidlingssenter vil kunne gi viktige bidrag inn i denne situasjonen.

Rådmannen vurderer derfor at kommunen bør anbefale NLS etablert etter prosjektgruppas modell.

Det ligger i prosjektgruppas forslag at enheten i Tana skal formidle kunnskap om tradisjonelt fiske. Laksens betydning for elvesamisk kultur bør imidlertid kunne framheves ytterligere.

Når det gjelder ledelsesform anbefales det at en av enhetslederne får funksjon som senterleder. Dette for at senteret skal få en effektiv og avklart ledelsesform og ansvarsfordeling.

Rapport fra prosjektgruppa for forprosjektering av Norsk Laksesenter

Tor G. Heggberget

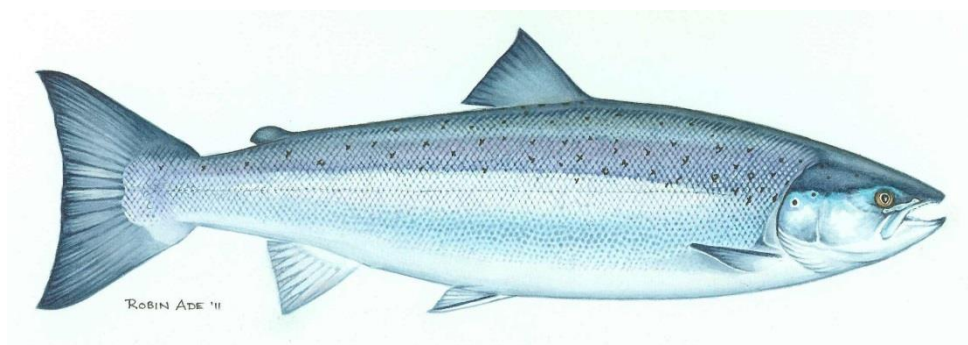
Karl Baadsvik

Alf Olsen jr.

Frode Staldvik

Hans-Erik Varsi

Anne Lise Sørensen

Sammendrag

Direktoratet for naturforvaltning (DN) oppnevnte i mars 2013 en prosjektgruppe for å utrede etablering av Norsk Laksesenter (NLS), med frist for å levere sluttrapport til DN 1. juli 2013. Prosjektgruppa har bestått av representanter fra ulike deler av landet og har hatt 3 møter. Hovedvekten er lagt på laks, men også sjøørret og sjørøye er inkludert i utredningen.

Den atlantiske villaksen er generelt i sterk tilbakegang og Norge har et spesielt internasjonalt bevaringsansvar. Prosjektgruppa har tatt utgangspunkt i at NLS skal bli et nytt og viktig verktøy i arbeidet for å bevare villaksen, ved at formidling av relevant kunnskap styrkes, regionaliseres og blir mer tilgjengelig. NLS skal utvikles med bakgrunn i de eksisterende kompetansesentrene for villaks; Norsk Villaksenter (Lærdal), Kunnskapssenter for laks og vannmiljø (Namsos) og det planlagte Joddu (Tana).

Rammen for arbeidet ble trukket opp i notat fra DN datert 21/03-13. Prosjektgruppa har vurdert mål, innhold, oppgaver, geografiske enheter, organisering og kostnader knyttet til et framtidig NLS. Prosjektgruppas anbefalinger er enstemmig og har følgende hovedkonklusjoner; NLS skal:

- representere en økt nasjonal og regional satsing på villaks, og skal bidra til å sikre bærekraftige bestander av disse artene
- være et uavhengig ombud for laksefisk, med hovedvekt på villaks
- være kompetansesenter, og ha formidling om biologi, utfordringer og muligheter, tiltak, samfunnsnytte, kultur, tradisjoner og opplevelser som viktige oppgaver
- bidra til økt fokus og økt verdiskaping knyttet til villaks
- fungere i skjæringspunktet mellom forskning og forvaltning med høy faglig integritet
- fange opp regionale utfordringer og muligheter knyttet til villaks, og sette disse inn i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv
- ha en tydelig brukerorientering og ha ansvar for å gjøre tilgjengelig relevant kunnskap om villaks gjennom ulike kanaler til bruk lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt
- bli en ny arena for samling av forskjellige interesser og aktører knyttet til villaks
- dekke de geografiske forskjeller knyttet til villaks, og betydningen av villaks i ulike deler av Norge, derfor foreslås NLS etablert med 4 geografiske enheter

NLS sin viktigste **rolle** skal være å opptre som **villaksens ombud**, og skal bl.a. på eget initiativ ta opp viktige spørsmål knyttet til villaks overfor ansvarlige myndigheter og berørte parter, for å fremme bærekraftig forvaltning av villaksen og dens leveområder. NLS skal være en **uavhengig og nøytral aktør** i forhold til de interesser og samfunnssektorer som har ansvar for å fatte beslutninger med betydning for villaksen og dens leveområder.

- Prosjektgruppa foreslår følgende enheter hvor vi indikerer noen hovedoppgaver:
- **NLS – sør:** forsuring, kalking, reetablering, landbruksforurensing.
- **NLS - vest:** *Gyrodactylus salaris* og bekjempelse, sykdommer, sjøørret, studier av levende villaks.
- **NLS - midt:** Effekter av vassdragsreguleringer og fysiske inngrep. Interaksjoner mellom villaks og akvakultur.
- **NLS - nord:** Tradisjons- og kulturbetinget fangst av laksefisk, effekter av beskatning i elv og sjø, grenseoverskridende samarbeid, sjørøye.

Prosjektgruppa anbefaler at NLS sine enheter har arbeidsoppgaver som består av en felles grunnpakke, og at de ulike enhetene i tillegg har forskjellige oppgaver med utgangspunkt i geografiske ulikheter når det gjelder utfordringer og muligheter for villaks.

Prosjektgruppa foreslår at NLS:

- skal ha et tett samarbeid med naturveiledningen i Statens Naturoppsyn (SNO), og anbefaler en samlokalisering med, og styrking av SNOs naturveiledere knyttet til villaks
- etablerer et samarbeid mellom NLS og både eksisterende og nye opplevelsessentre for villaks
- organiseres i en felles stiftelse med en felles ledelse (styre), for å sikre uavhengighet, god koordinering, samarbeid og effektivisering av NLS som organisasjon
- blir stiftet av staten v/Miljøverndepartementet
- blir behandlet på lik linje som Norsk Villreinsenter når det gjelder spørsmålet om autorisasjon
- tar den nasjonale rollen som ligger i god kvalitet og stabilitet på hver enkelt enhet. Dette krever stabile økonomiske rammer og et fagmiljø av tilstrekkelig størrelse, samt variert og høy kompetanse. Dette får man ved å ha en viss grad av spesialisering og god koordinering mellom enhetene. Samlokalisering med beslektede fagmiljø vil gi større miljø og stimuli til samspill og utvikling

Innhold

Sammendrag	2
Innhold	4
Forord	6
1 Innledning.....	7
1.1 Bakgrunn for NLS	7
1.2 DN's oppgitte formål med NLS.....	7
1.3 Prosjektgruppas kommentarer til DN's formål	8
1.4 Prosjektgruppas konkretisering av formål og rolle	8
2 Villaks - status, kulturelle og økonomiske betydning	9
2.1 Status.....	9
2.1.1 Laks.....	9
2.1.2 Sjøørret.....	12
2.1.3 Sjørøye.....	13
2.2 Verdiskaping	14
3 Eksisterende og planlagte driftsenheter.....	15
3.1 NVS.....	15
3.2 KLV	15
3.3 Joddu senteret i Tana	16
3.4 Foreslått enhet på Sørøstlandet.....	16
4 Arbeidsoppgaver og oppgavefordeling	17
4.1 Arbeidsoppgaver for NLS	17
4.2 Arbeidsoppgaver med bakgrunn i regionale forskjeller	17
5 Etablering av NLS.....	21
5.1 Organisasjonsform.....	21
5.1.1 Kriterier som bør legges til grunn ved valg av organisasjonsform	21
5.1.2 Mulige organisasjonsformer for NLS.....	21
5.2 Driftsenheter	24
5.3 Styret.....	24
5.4 Daglig ledelse	25
5.5 Fagråd.....	25
5.6 Nyetablering eller sammenslåing?	25
5.7 Tilknytning til andre typer sentre	26
5.8 Naturveiledning som en del av NLS	27
5.9 Organisasjonskart.....	27
6 Lokalisering og infrastruktur	28
6.1 Lokalisering.....	28
6.2 Geografiske ansvarsområder	29
6.3 Infrastruktur.....	31
6.4 Kontorer, bygninger, potensielle samlokaliseringer	31
7 Økonomi og framdriftsplan	32
7.1 Økonomi.....	32
7.1.1 Driftskostnader.....	32

7.1.2	Investeringsbehov	33
7.2	Framdriftsplan.....	33
8	Merkevare- og kommunikasjonsstrategi	35
9	NLS et kompetansesenter	35

Forord

Direktoratet for naturforvaltning (DN) oppnevnte i mars 2013 en prosjektgruppe med oppdrag å utrede etablering av Norsk Laksesenter, heretter benevnt som NLS. Det legges hovedvekt på laks, men også de to andre anadrome laksefiskene sjøørret og sjørøye omfattes av prosjektgruppens arbeid. I denne rapporten blir disse tre artene omtalt som villaks der annet ikke er angitt. Utgangspunktet for initiativet med NLS, er at det i dag eksisterer ulike former for kompetansesentre og visningssentre knyttet til villaks på ulike steder i Norge. Disse har ulik organisering og faglig innhold. Det er et generelt ønske å koordinere informasjons- og formidlingsvirksomheten knyttet til villaks, og ikke minst, å kvalitetssikre dette til beste for villaksen. Det er spesielt tatt utgangspunkt i de to eksisterende sentrene; Norsk Villakssenter i Lærdal (NVS), Kunnskapssenter for laks og vannmiljø i Namsos (KLV), og det planlagte Joddu i Tana. Disse sentrene har ulik historie, status, organisering og finansiering, men har til felles at de driver formidling av kunnskap om villaksen. Situasjonen for norsk villaks er dramatisk i mange deler av landet, og årsakene til den vanskelige situasjonen er forskjellige, men har også mange likhetstrekk i de ulike delene av landet. Det vil derfor være viktig å koordinere framtidig formidling og kunnskap om problemer, muligheter og tiltak knyttet til villaks i forskjellige deler av landet og sette dette inn i et nasjonalt, og til dels et internasjonalt perspektiv. Prosjektgruppa har derfor tatt utgangspunkt i at det skal etableres en organisasjon med en felles ledelse (styre) som skal bestå av geografiske driftsenheter, som til sammen skal dekke de viktigste områder og utfordringer for villaks i Norge. Denne organisasjonen skal fange opp regionale utfordringer for villaksen, samtidig som disse skal kunne settes inn i et nasjonalt perspektiv.

I tillegg til de nevnte kompetansesentrene ovenfor, eksisterer det noen visningssentre for laks, og noen planlagte sentre basert på lokale/regionale initiativ. Prosjektgruppa diskuterer hvilke enheter som bør omfattes av NLS og mulig organisatorisk tilknytning til disse i et framtidig NLS.

Prosjektgruppa har hatt 3 møter og et møte med styringsgruppa og referansegruppa oppnevnt av DN. Prosjektgruppas anbefalinger er enstemmige. Prosjektgruppa takker DN for oppdraget med å utrede NLS, og ser fram til at NLS kan bidra til økt fokus og nye muligheter for norsk villaks.

Trondheim juni 2013

Tor G. Heggberget (leder)

Karl Baadsvik

Alf Olsen jr.

Frode Staldvik

Hans-Erik Varsi

Anne Lise Sørensen (sekretær)

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for NLS

Våren 2012 ble det foretatt en gjennomgang av mulighetene for å få en bedre samkjøring av kunnskaps- og informasjonssentre Norsk villaksenter i Lærdal (NVS), Kunnskapssenteret for laks og vannmiljø i Namsos (KLV) og det planlagte sentret i Joddu i Tana knyttet til villaks. Ideen ble diskutert i de tre enhetene i Lærdal, Namsos og Tana. Det ble også holdt to møter med politisk og administrativ ledelse i Miljøverndepartementet (MD), hvor ideen om et Norsk Laksesenter (NLS) ble presentert. På bakgrunn av denne ideen ba MD, høsten 2012, DN om å utrede mulighetene for etablering av et NLS nærmere.

Den 6. mars 2013 ble prosjektgruppa for utredning av NLS oppnevnt av DN, med følgende prosjektmål gitt i notat, datert 21/3-13, *Forprosjektering av Norske Laksesenter*:

«Utforming av Norsk Laksesenter skal resultere i et uavhengig ombud for villaks som skal gi en merverdi for ville laksestammer i forhold til eksisterende institusjoner og organisasjoner som arbeider med villaksspørsmål. Forprosjekteringen skal i løpet av første halvår 2013 resultere i en anbefaling av hvordan Norsk Laksesenter kan organiseres, driftes og ledes, identifisere sentrale arbeidsoppgaver og arbeidsmåter samt skissere hvordan arbeidsfordelingen bør være mellom de aktuelle underenhetene og eventuelt andre etablerte sentre som helt eller delvis arbeider med vill anadrom laksefisk.»

Prosjektgruppas oppnevning og sammensetning er gjort av DN ved at DN inviterte Tana kommune, KLV og NVS til å utpeke hver sin representant til prosjektgruppa. Følgende personer er oppnevnt i prosjektgruppa:

- Tor G. Heggberget, Norsk institutt for naturforskning, leder av gruppa
- Karl Baadsvik, styreleder Norsk Villreinsenter
- Alf Olsen jr. Lærdal kommune, tidligere styreleder og daglig leder for Norsk Villakssenter
- Frode Staldevik, daglig leder for Kunnskapssenter for laks og vannmiljø i Namsos
- Hans-Erik Varsi, direktør for Tana fiskeforvaltning

Gunnbjørn Bremset, DN, fungerte som gruppas sekretær i starten av arbeidet, og i slutten av april ble Anne Lise Sørensen, DN, oppnevnt som sekretær for arbeidsgruppen.

1.2 DN's oppgitte formål med NLS

I DN notat, datert 21/3-13, antyder DN følgende formål:

Foreløpig ser en for seg at formålet med et slikt senter vil kunne være å fremme villaksbestandene og kulturen knyttet til disse, og stimulere til vern og bruk av villaksressursene gjennom blant annet:

- *Formidling av kunnskap om laksens miljøkrav og sårbarhet,*
- *Formidling av kunnskap om menneskelige aktiviteter knyttet til fangst og utnyttelse,*

- *Formidling av kunnskap om påvirkningsfaktorer og aktuelle kompensasjonstiltak,*
- *Arbeid for at villaksinteressene blir ivaretatt i forhold til andre samfunnsinteresser.*

1.3 Prosjektgruppas kommentarer til DN's formål

Prosjektgruppa oppfatter formål i 1.2 som ramme for gruppas arbeid.

Prosjektgruppa definerer kulepunkt 4, under formål, som at NLS skal påse at hensynet til villaksen blir ivaretatt ved alle aktiviteter som kan ha konsekvenser for villaksen.

I tillegg til NVS, KLV og det planlagte sentret i Joddu i Tana, har prosjektgruppa diskutert og foreslått en fjerde enhet på Sørøstlandet.

1.4 Prosjektgruppas konkretisering av formål og rolle

Prosjektgruppa foreslår følgende konkretisering av formål og rolle for NLS:

Formål

NLS skal bidra til bevaring av egenart og produksjonsevne til den norske villaksen, slik at bestandene gir grunnlag for bærekraftig høsting, rekreasjon, verdiskaping og bevaring av kultur knyttet til villaksen.

Dette innebærer at NLS skal:

- ha et ansvar for å gjøre relevant kunnskap om villaks og dens leveområder tilgjengelig til bruk lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt
- sørge for at formidling, opplæring og rådgiving tilpasses de ulike brukergruppenes forkunnskaper og interessefelt
- fremme villaksens interesser på et faglig grunnlag og arbeide for at villaksens leveområder og bestander blir ivaretatt i forhold til andre samfunnsinteresser
- utgjøre en viktig merverdi i forhold til forvaltning og forskning, særlig når det gjelder kommunikasjon med allmennheten
- gjennom naturveiledning skape interesse og entusiasme hos barn og unge for å bevare villaksen og dens leveområder
- være en arena for meningsutvekslinger knyttet til villaksen
- bidra til å vise villaksen kulturelle og samfunnsmessige betydning

Rolle

NLS sin viktigste rolle skal være å opptre som **villaksens ombud**, og skal bl.a. på eget initiativ ta opp viktige spørsmål knyttet til villaks overfor ansvarlige myndigheter og berørte parter for å fremme bærekraftig forvaltning av villaksen og dens leveområder. NLS skal være en **uavhengig og nøytral aktør** i forhold til de interesser og samfunnssektorer som har ansvar for å fatte beslutninger med betydning for villaksen og dens leveområder.

2 Villaks - status, kulturelle og økonomiske betydning

2.1 Status

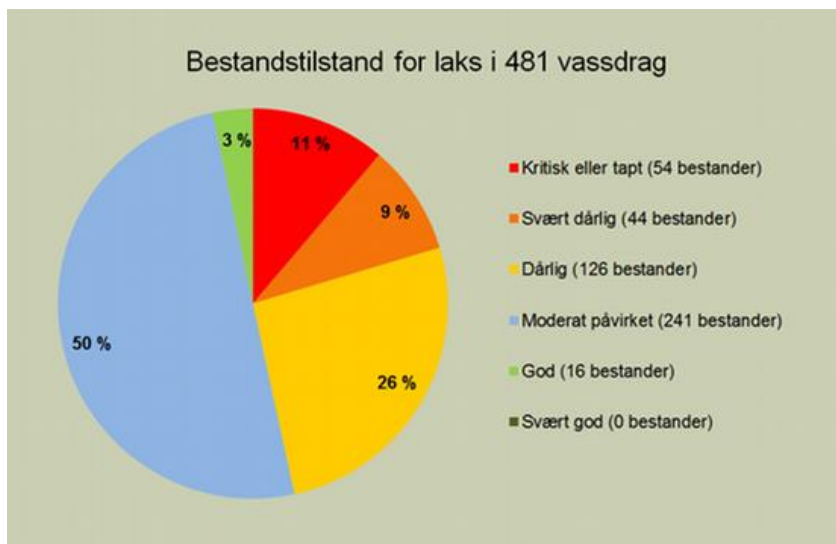
NLS skal fokusere på villaks, det vil si ville stammer av laks, sjøørret og sjørøye. Prosjektgruppa har ikke vurdert om svalbardrøye skal bli en del av ansvarsområde til NLS, men prosjektgruppa anbefaler at styret i NLS tar stilling til det. Det som kjennetegner villaksen er at de fødes i ferskvann og vandrer ut i sjøen på næringsvandring for så å komme tilbake til vassdraget de er født i for å gyte. Dette har resultert i at arvematerialet hos villaks i et vassdrag eller forskjellige deler av et vassdrag er forskjellig fra arvematerialet hos villaks i et annet vassdrag. Det er bestandenes egenart som er viktig å bevare. Nedenfor har vi beskrevet status for laks, sjøørret og sjørøye. Statusbeskrivelsen er hentet fra DN's Villaksportal med data for bestandsstatus for 2012.

2.1.1 Laks

20 prosent av de totalt 481 registrerte laksebestandene i Norge er vurdert som tapt, truet eller å ha svært dårlig bestandstilstand (lakseregisteret) på grunn av menneskelig påvirkning (figur 1 og tabell 1).

Så langt har 46 laksebestander i Norge gått tapt, i all hovedsak på grunn av vassdragsutbygginger (23 bestander), forsuring (14 bestander) og parasitten *Gyrodactylus salaris* (8 bestander). Åtte bestander er vurdert til å være kritisk truet eller tapt på grunn av innblanding av rømt oppdrettslaks.

DN har foretatt en vurdering av laksebestandene basert på menneskeskapte faktorer som påvirker produksjonen av fisk, og dermed bestandenes levedyktighet og evne til å produsere et høstbart overskudd. Bestandenes genetiske tilstand er vurdert i forhold til påvirkning fra rømt oppdrettslaks. Tilstandsinndelingen for laksevassdragene er gruppert i følgende kategorier:

Figur 1. DN's vurdering av bestandstilstanden for arten villaks i norske vassdrag.

Tabell 1. DN's tilstandsklasser for Norsk villaks og deres beskrivelse av dem (2012).

Tilstand	Beskrivelse
Kritisk eller tapt	Vassdrag hvor bestanden anses som tapt på grunn av for liten gytebestand, eller hvor opprinnelig bestand har høy sannsynlighet for å gå tapt eller er tapt på grunn av vedvarende svært høy prosentandel rømt oppdrettslaks (beregnet gjennomsnitt over årene 1989-2009 er mer enn 35%).
Svært dårlig	Vassdrag hvor bestanden er truet og kan gå tapt hvis påvirkningen vedvarer eller øker. Gjelder for eksempel vassdrag med <i>G. salaris</i> eller med vedvarende meget høy prosentandel rømt oppdrettslaks (beregnet gjennomsnitt over årene 1989-2009 er 20-35 %).
Dårlig	Vassdrag hvor bestanden er sårbar og kan bli truet hvis påvirkningen vedvarer eller øker. Gjelder også vassdrag med vedvarende høy prosentandel rømt oppdrettslaks (beregnet gjennomsnitt over årene 1989-2009 er prosentandel rømt oppdrettslaks i bestanden på 8,7-20 %).
Moderat påvirket	Vassdrag med betydelig redusert høstbart overskudd, redusert

	ungfiskproduksjon (over 10 %) og/eller for liten gytebestand, eller vassdrag med vedvarende moderat prosentandel rømt oppdrettlaks (beregnet gjennomsnitt over årene 1989-2009 er 3,3-8,7 %).
God	Vassdrag hvor bestanden er hensynskrevende på grunn av påvirkning eller fordi bestanden er liten fra naturens side, eller med lav prosentandel rømt oppdrettlaks (beregnet gjennomsnitt over årene 1989-2009 er 1,6-3,3 %).
Svært god	Vassdrag med naturlig stor bestand og som er svært lite påvirket. Innslag av rømt oppdrettlaks er ikke observert eller er beregnet til under 1,5 % i gjennomsnitt over årene 1989-2009.

Påvirkning på produksjon

Med bakgrunn i fangststatistikk, vitenskapelige undersøkelser og rapporter fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning, er det vurdert hvor mye de menneskeskapte påvirkningsfaktorene virker inn på produksjonen av laks i vassdragene. Vassdragsregulering, forsuring, *Gyrodactylus salaris* og økt smitte av lakselus fra oppdrettsanlegg er eksempler på menneskeskapte påvirkningsfaktorer som virker negativt på produksjonen av laks.

Påvirkning fra rømt oppdrettlaks

Samtidig som produksjonen av laks er sentral for bestandene, er også genetisk variasjon og integritet avgjørende. Rømt oppdrettlaks kan krysse seg med villaksen og skape genetiske endringer i villaksbestandene.

Vurderingen av påvirkning fra rømt oppdrettlaks er basert på registrering av rømt laks i et stort antall elver og modellering utført av Norsk institutt for naturforskning (NINA). Til grunn for beregningene ligger skjellprøver av over 250 000 laks fra sportsfisket om sommeren, og prøvefiske på gyteplassene om høsten i perioden 1989–2009. Påvirkning fra rømt oppdrettlaks vurderes ut fra den kunnskapen og de metodene vi har i dag. Det vil si vitenskapelige arbeider, overvåkingsdata og modellverktøy. Det er under utvikling genetiske verktøy som kan sette oss bedre i stand til å måle andelen oppdrettsgener i villfisk i ulike vassdrag. Når disse metodene er ferdig utviklet vil de tas i bruk i vurderingen av påvirkning fra rømt oppdrettlaks.

Betydningen av de ulike påvirkningsfaktorene

Tabell 2 viser de ulike påvirkningsfaktorene som er vurdert for kategoriplasseringen av laksevassdragene. Den viser også at det finnes tydelige forskjeller mellom landsdelene. Jfr. figur 4.

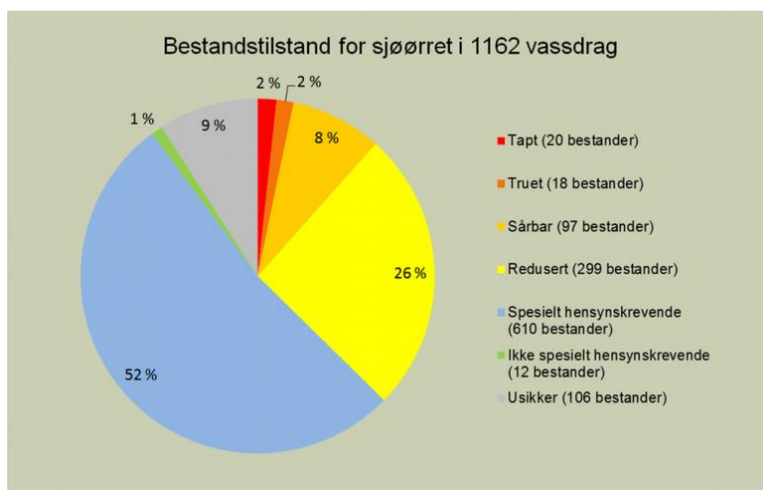
Tabell 2. DN's vurdering av avgjørende menneskeskapte påvirkningsfaktorer for Norsk villaks (Norge samlet) og for de geografiske ansvarsområdene til NLSs enheter (etter lakseregisteret).

	Norge samlet		NLS sør		NLS vest		NLS midt		NLS nord	
Påvirkningsfaktorer (avgjørende)	% av 481 vassdrag	Antall vassdrag	% av 42 vassdrag	Ant. Vassdr.	% av 278 vassdr.	Ant. vassdr.	% av 310 vassdr.	Ant. l vassdr.	% av 113 vassdr.	Ant. vassdr.
Vassdragsreg.	23 %	110	31	13	15	43	12	35	4	5
Fysiske inngrep	12 %	56	31	13	6	18	5	16	3	4
Forsuring	9 %	42	29	12	11	30	0	0	0	0
Jordbrukstilsig	4 %	20	19	8	1	3	3	8	0	0
Forurensning	4 %	18	21	9	3	7	0	1	0	0
Gyrodactylus salaris	5 %	25	7	3	3	9	4	11	2	2
Lakselus	39 %	187	0	0	32	89	23	71	24	27
Overfiske	6 %	30	2	1	0	0	0	0	26	29
Andre forhold	6 %	29	5	2	0	0	3	8	3	4
Rømt oppdrettslaks	71 %	340	31	13	45	126	53	169	36	40

Et vassdrag kan ha mer enn én påvirkningsfaktor som har like stor betydning for kategori plasseringen, for eksempel vassdragsreguleringer, forsuring og lakselus. Derfor blir prosenten mer enn 100, og det totale antall vassdrag mer enn 481 dersom kolonnene i tabell 2 summeres.

2.1.2 Sjørret

DN oppgir at det er 1161 vassdrag som har hatt en selvreproduserende sjørretbestand i Norge (figur 2). Av disse oppgir DN at 28 har gått tapt på grunn av ulike menneskeskapte påvirkninger, 18 er truet, 68 er sårbare og nær tålegrensen, ytterligere 18 er sårbare, men blir opprettholdt ved ulike tiltak. 199 har redusert ungfiskeproduksjon, 39 har redusert voksen fiskebestand, 606 blir ansett som spesielt hensynskrevende, mens bare 52 ikke er spesielt hensynskrevende. I tillegg er det 133 bestander som DN ikke kjenner status til. Av påvirkningsfaktorene har vassdragsinngrep hatt størst påvirkning, men forsuring, forurensning og lakselus er også sterkt inne i bildet (tabell 3). Mens man vet mye om vassdragsinngrep, har man mangelfull kunnskap om virkningen av lakselus og bestandsnivå, og man vet nesten ingenting om virkningen av fiskesykdommer på ville bestander. Sjørretfangstene er nær halvert på Vestlandet og i Midt-Norge de siste 8 årene. Det er sterke indikasjoner på at bestandsutviklingen de senere årene skyldes redusert sjøoverlevelse. Hovedårsakene synes å være spredning av lakselus fra oppdrettsanlegg sammen med dårligere næringstilgang og klimaendringer (DN notat 2009-1).

Figur 2. DNs vurdering av bestandstilstanden for sjørøret i 1162 norske vassdrag (2012).

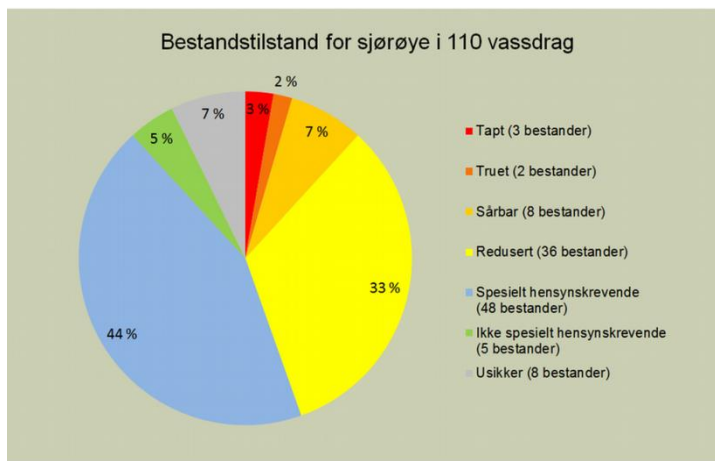
Tabell 3. DNs vurdering av avgjørende menneskeskapte påvirkningsfaktorer for sjørøret i 1162 vassdrag (2012).

Påvirkningsfaktor (avgjørende)	Prosent av 1162 vassdrag	Antall vassdrag
Vassdragsreguleringer	15 %	177
Fysiske inngrep	18 %	214
Forsuring	4 %	47
Jordbrukstilsig	9 %	104
Forurensning	6 %	64
Gyrodactylus salaris	0 %	0
Lakselus	50 %	578
Overfiske	1 %	11
Ukjente faktorer	7 %	82

2.1.3 Sjørøye

På fastlandet har sjørøya utbredelse fra Bindal og nordover, og DN oppgir at det finnes ca. 100 vassdrag i landsdelen som har en noenlunde livskraftig bestand av sjørøye. I de siste 20 årene har fangstene av sjørøye variert betydelig, og da spesielt i Troms og Finnmark. Både i Nordland, Troms og Finnmark har det vært en nedgang i fangstene av sjørøye de siste årene, dvs. siden 2001 i Nordland, og siden 2003 i Troms og Finnmark. DN oppgir at tre bestander er tapt (figur 3). Det antas at sjørøye klarer seg relativt dårligere enn både sjørøret og laks. Tabell 4 viser menneskeskapte påvirkningsfaktorer

Samlet konklusjon fra alle datakilder var at antallet sjørøyer har avtatt i mange vassdrag. I de innsjøbaserte bestandene har mengden sjørøye avtatt uten at laks og sjørøret har økt merkbart, mens i de rene elvebestandene har rekrutteringen av røye avtatt samtidig som laksen har hatt økt rekruttering (NINA rapport 780).

Figur 3. DN's vurdering av bestandstilstanden for sjørøye i 110 vassdrag på det norske fastlandet (2012).

Tabell 4. DN's vurdering av avgjørende menneskeskapte påvirkningsfaktorer for sjørøye i 110 vassdrag på det norske fastland (2012).

Påvirkningsfaktor (avgjørende)	Prosent av 110 vassdrag	Antall vassdrag
Vassdragsreguleringer	5 %	6
Fysiske inngrep	7 %	8
Forsuring	0 %	0
Jordbruksstilsig	0 %	0
Forurensning	0 %	0
Gyrodactylus salaris	0 %	0
Lakselus	38 %	42
Overfiske	33 %	36
Ukjente faktorer	32 %	35
Andre forhold	5 %	5

2.2 Verdiskaping

Villaksen representerer store verdier for arbeidsplasser, inntekter, trivsel og identitet. Norge er det landet ved Nord-Atlanteren der det foregår mest laksefiske, og i alt ble det fisket 495 tonn laks, sjørret og sjørøye i de norske elvene i 2012 (Statistisk sentralbyrå). I sjøen ble det rapportert i underkant av 260 tonn laks og sjørret. Det er omtrent 100 000 mennesker som deltar på laksefisket hvert år. Laksen skaper inntekter, naturopplevelser og friluftsliv, og det er lange tradisjoner og kultur knyttet til villaks. Forvaltning av villaks, og ulike former for tiltak for å redusere negative effekter på villaksen og opprettholde bærekraftige bestander, representerer viktige bidrag for å opprettholde og videreutvikle verdien av villaksen.

Laksefisket representerer betydelige ringvirkninger i lokalsamfunnene, og beregninger indikerer at omkring 25 prosent av omsetningen havner hos rettighetshaverne, mens de resterende summene legges igjen i reiselivsbedrifter, matbutikker, bensinstasjoner, sportsforretninger mv.

Den primære oppgaven for NLS er å bidra til å sikre og utvikle bærekraftige bestander av villaks. Høstbare villaksbestander er hele grunnlaget for verdiskaping.

Ved at laksefisket skaper ringvirkninger i lokalsamfunnet vil det innebære et større engasjement for å ta vare på villaksen, og det skapes en lokal bevissthet og engasjement for å ta vare på den. NLS bør bli en viktig aktør i arbeidet med å synliggjøre effektene bevaring av villaks har for verdiskaping både lokalt, regionalt og nasjonalt.

3 Eksisterende og planlagte driftsenheter

I DN's notat, datert 21/3-13, framkommer det at et NLS skal være et uavhengig ombud for villaks som skal gi en merverdi for villaks i forhold til eksisterende institusjoner og organisasjoner som jobber med villaksspørsmål. I DN notatet er tre sentre nevnt spesielt og disse er beskrevet under.

3.1 NVS

NVS er et kunnskaps- og formidlingssenter med levende villaks, biologiske-, naturvitenskaplige og kulturhistoriske utstillinger. I tillegg vises film om villaksens livssyklus og utfordringer sett med villaksens øyne. Senteret inneholder også bl.a. verksted for fluebinding og konferansefasiliteter. Senterets kino og konferansesal rommer inntil 150 personer. NVS åpnet i 1996 med 47 000 besøkende. Erfaringer fra årene etter viser et realistisk besøkspotensial mellom 20 – 30 000 per år. Annethvert år arrangerte senteret nasjonale villaksseminar. Senteret ble etablert og drevet av Stiftelsen Norsk Villakssenter, men er i dag eiet og drevet av Lærdal kommune. Den faglige aktiviteten har vært liten de senere år og det er gjort lite for å modernisere utstillingene. Stiftelsens rolle er nå todelt; å ivareta fiskevelvære og fiskehold i senteret, og å støtte opp om arbeidet for reetablering av laksestammen i Lærdalselvi etter behandling av vassdraget mot *G. Salaris*. Villaksen i regionen er i sterk tilbakegang og flere har etterlyst at senteret må øke aktiviteten og ta en større rolle i arbeidet for villaksen. Lærdal kommune har tatt initiativ til å revitalisere senteret for å sikre eksisterende og utvikle nye arbeidsplasser. Bygget rommer også Lærdal kulturhus, Sogn kunstsenter og Lærdal turistkontor.

3.2 KLV

Stiftelsen KLV er en godt etablert og fast nasjonal samarbeidsarena i lakse spørsmål der de viktigste villakseinteressene deltar. Driften ved stiftelsen har siden starten i 2005 vært knyttet til leide lokaler ved Høgskolen i Nord-Trøndelag campus Namsos. KLV har uten ekstra kostnader tilgang til bibliotek, kantine og en rekke møterom og auditorier, det største med plass til 150 personer.

KLVs rolle er å være et nasjonalt ombud for villaksen og KLVs visjon er formulert slik: ”*Med omforent kunnskap for livskraftige villaksstammer*”. Visjonen viser KLVs ansvar for vår felles naturarv, villaksen, dens egenverdi og egenart. Alle villaksens interesser skal fremmes på et faglig objektivt og oppdatert grunnlag, og senteret skal bidra til at disse ivaretas på alle aktuelle samfunnsområder.

Styret og fagrådets entusiastiske arbeid gjennomføres som gratis dugnadsinnsats. Senteret har to fast ansatte og et viktig bidrag til driften er årlig statsstøtte på en million kroner. Landets eneste Statens naturoppsyn (SNO) ansatte naturveileder, med hovedfokus på villaks, er samlokalisert med KLVs ansatte, og disse utgjør et felles fagmiljø. Senteret har over flere år hatt stor aktivitet innen kunnskapsformidling på mange ulike arenaer. Hele laksens livssyklus og alle dens viktigste utfordringer blir ivaretatt.

3.3 Joddu senteret i Tana

Tanalaksen har til alle tider vært selve grunnlaget for mye av bosettingen både på norsk og finsk side av vassdraget. Dette har gitt en spesielt sterk kultur knyttet til tradisjonell høsting av laksen i innvandringsruten fra kyst og opp til det indre av Finnmark og finsk lappland.

Tana er Norges viktigste laksevassdrag, med om lag 1/3 av all norsk laksefangst. I de mange sideelvene og i hovedelva er det hittil registrert mer enn 30 genetisk unike laksestammer. På grunn av for høy beskatning over tid er laksebestandene i Tanavassdraget langt under gytebestandsmålene og flere av bestandene står i fare for å forsvinne.

De naturgitte, kulturelle, etniske og internasjonale forhold setter Tanalaksen i særlig utfordrende stilling og likevel har det fram til nå manglet en fast samarbeidsarena for kunnskapsutveksling og informasjon. Lokale og regionale lakseinteresser har over flere år lagt et godt grunnlag for å få etablere Joddu, et kompetansesenter for laksefiske og elvesamisk kultur. ”Joddu” er den samiske betegnelsen på en garnpose i stengslet, en fangstmåte det er lange tradisjoner for i Tana. Ved hjelp av kjennskap til lokale forhold skal man ”*fange inn*” kompetanse, for å bevare Tanalaksen og videreføre laksens betydning i elvedalens område.

3.4 Foreslått enhet på Sørøstlandet

Prosjektgruppa mener det bør være et mål at NLS dekker de viktigste faglige og geografiske forskjeller knyttet til villaks i Norge. De foreslåtte tre enheter dekker ikke Sørøstlandet, hvor det er en del spesielle forhold og utvikling knyttet til villaks som det er naturlig å inkludere da NLS skal ha et nasjonalt perspektiv på villaksen.

Fra Fylkesmannen i Aust-Agder er det kommet en henvendelse til MD om deltagelse i NLS. Utgangspunktet er den positive utviklingen i sørlandselvene og at det er et betydelig lokalt og regionalt engasjement for å delta i NLS.

Prosjektgruppa anbefaler at det etableres en enhet av NLS på Sørøstlandet, og det vises bl.a. til kap. 4. Etableringen vil ha budsjettmessige konsekvenser, jfr. kap. 7. Prosjektgruppa har ikke diskutert lokalisering av en enhet på Sørøstlandet, og foreslår at det gjennomføres en

egen prosess på dette dersom det blir aksept for å etablere en enhet av NLS i dette området av landet.

I det videre arbeidet med rapporten når det gjelder beskrivelse av, og fordeling av arbeidsoppgaver, tar vi derfor utgangspunkt i at NLS vil bestå av 4 enheter.

4 Arbeidsoppgaver og oppgavefordeling

4.1 Arbeidsoppgaver for NLS

Hovedoppgaven til NLS vil være å fremme bevaring og bærekraftig bruk av villaks. Basisen for å ivareta den nasjonale rollen er at det er en regionalisert aktivitet for å nå ut til alle målgrupper i alle deler av landet. I dette ligger regionale møteplasser og formidlingsaktiviteter. Det er også i regionene vi finner det spesifikke engasjementet for de ulike laksestammer og vassdrag. Regional tilstedeværelse er derfor en viktig forutsetning for både å vedlikeholde og skape engasjement rundt villaksen. Dette kommer også til uttrykk i forhold til samfunnsplanlegging. Det er på det regionale nivået man vil klare å holde best oversikt over de planleggingsprosesser og tiltak som påvirker levestandardene til de ville laksestammene. I forhold til å ivareta ombudsrollen står dette sentralt.

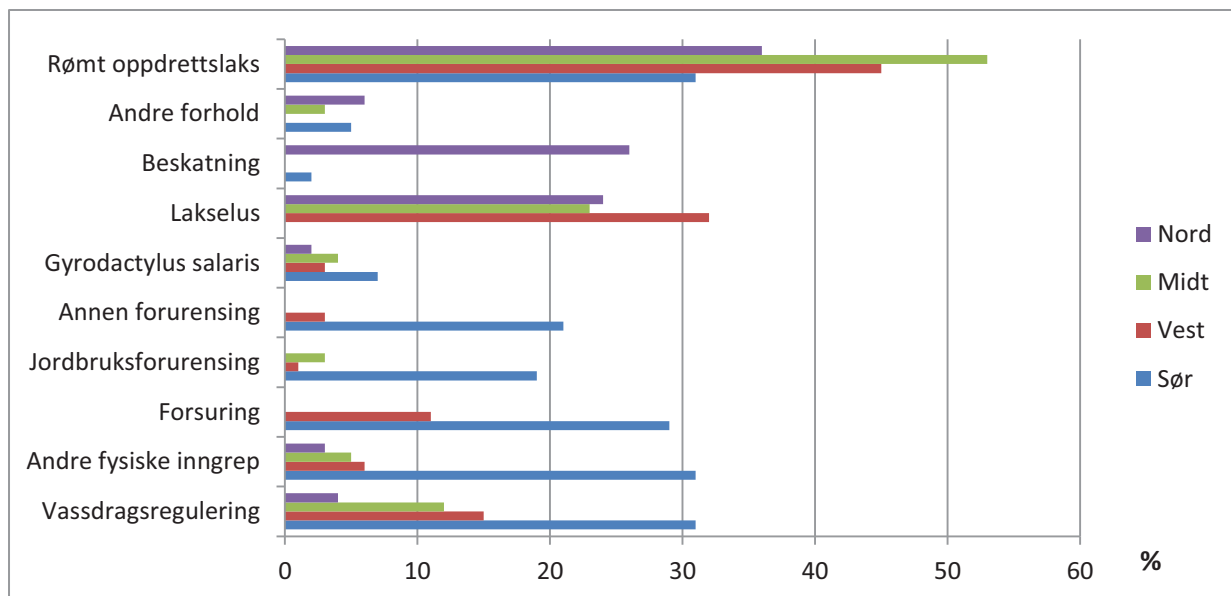
I og med at NLS blir bestående av flere enheter, anser prosjektgruppa det som viktig at styret utarbeider tydelige faglige og organisatoriske retningslinjer, slik at NLS framstår som ett senter og med en stemme.

NLS bør bli en attraktiv møteplass for aktører som arbeider med villaksrelaterte spørsmål som for eksempel forskning, forvaltning, næringsinteresser og organisasjoner. Dette er et viktig argument for prosjektgruppa når det konkluderes med å anbefale at NLS blir etablert med kontorer i fire regioner.

I tabell 5 har prosjektgruppa laget et forslag til rammer for både sentrale arbeidsoppgaver, arbeidsmåter til NLS og arbeidsfordeling mellom de fire enhetene. I 4.2 blir arbeidsoppgavene med bakgrunn i regionale forskjeller omtalt.

4.2 Arbeidsoppgaver med bakgrunn i regionale forskjeller

Generelt er villaks i sterk tilbakegang, og årsakene til dette er mange. Det er også flere eksempler på at tiltak har gitt gode effekter på laksebestander, og det er viktig at også dette kommer fram som en del av konseptet med NLS. Noen menneskeskapte påvirkninger på villaksen er mer uttalte i enkelte landsdeler eller av mer lokal eller regional karakter. Det er derfor avgjørende at NLS har en lokal og regional forankring for å løse de nasjonale utfordringene villaks står overfor. Under følger en regionvis illustrasjon (figur 4) av de viktigste påvirkningsfaktorene for villaks (illustrasjonen er hentet fra DN's lakseregister):

Figur 4. Avgjørende menneskeskapte påvirkningsfaktorer for arten villaks vist prosentvis for vassdragene i de fire geografiske ansvarsområdene til NLS enheter (etter opplysninger gitt i DN's lakseregister). Se kap 6.2 for nærmere beskrivelse av enhetenes geografiske ansvarsområder. Se også statusbeskrivelsen i kapittel 2 og tabell 2.

På tross av en del geografiske forskjeller, så er det mange fellestrekk når det gjelder villaks. De ulike enhetene i NLS bør derfor ha en felles «*grunnpakke*», samtidig som forskjellene mellom enhetene reflekterer spesielle regionale forhold og utfordringer. Eksempler på slike forskjeller kan være internasjonalt forvaltningssamarbeid (Tana, Neiden og Grense Jakobselv) og urfolks rettigheter og tradisjoner er spesielt knyttet til den nordligste landsdelen.

Villaksens historiske, kulturelle og økonomiske betydning er også ulik landsdelene imellom. Som for eksempel Lærdalselva, pionerelva for den fluefiskende tilreisende engelske adel, den levende tradisjonelle elvesamiske fangstkulturen langs Tana, den tidlige utviklingen av sjølaksefiske langs Trøndelagskysten eller «*nyetablering av laksekultur*» i de inntil nylig forurede og fisketomme sørlandsvassdragene.

For å heve den samlede kompetansen til NLS bør det være en viss grad av spesialisering mellom enhetene, og for å oppnå en fullstendig geografisk og faglig dekning foreslår prosjektgruppa at det bør etableres en fjerde enhet på Sørøstlandet, med fokus på forsøringsproblematikk og reetablering.

Foruten en felles grunnpakke, foreslår prosjektgruppa følgende hovedfokus for menneskeskapte trusler og avbøtende tiltak ved enhetene:

- **NLS – sør:** forsuring, kalking, reetablering, landbruksforurensing.
- **NLS - vest:** *Gyrodactylus salaris* og bekjempelse, sykdommer, sjørret, studier av levende villaks.
- **NLS - midt:** Effekter av vassdragsreguleringer og fysiske inngrep. Interaksjoner mellom villaks og akvakultur.
- **NLS - nord:** Tradisjons- og kulturbetinget fangst av laksefisk, effekter av beskatning i elv og sjø, grenseoverskridende samarbeid, sjørøye.

Prosjektgruppa har i tabell 5 foreslått hvilke arbeidsoppgaver og arbeidsmåter NLS bør ha. I tillegg har vi foretatt en vurdering på hvor stor vekt (gitt i form av antall kryss) arbeidsoppgavene og arbeidsmåtene bør ha i de ulike regionene. Forslaget er laget med utgangspunkt i dagens situasjon for villaks, og trusselvurderingene til Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) har vært sentrale for prosjektgruppas forslag til vektlegging. Prosjektgruppa mener at villaksens biologi, økologi og leveområder bør være de viktigste temaene for alle enhetene og har derfor gitt de tre kryss hver. For eksempel så har bergverk fått ett kryss, fordi bergverksdrift er et problem for få vassdrag, men eksisterer i alle regionene. Lakselus kan være et eksempel på en trussel som berører langt flere bestander og særlig fra Rogaland til Sør-Troms. Lakselus er derfor gitt to kryss for enhetene Vest og Midt, mens kun ett kryss for enhetene Sør og Nord. Prosjektgruppa antar at styrken i nevnte trusselfaktorer raskt kan endres og at nye kan komme til. NLS bør derfor være faglig oppdatert, og endre sine strategi- og virksomhetsplaner etter hvert som ny kunnskap blir innhentet. Prosjektgruppa anbefaler at styret tar utgangspunkt i denne tabellen når arbeidsoppgaver, arbeidsmåter og arbeidsfordeling diskuteres.

Tabell 5. Forslag til vektlegging av oppgaver i forhold til geografiske enheter. Tre kryss antyder størst vektlegging.

Arbeidsoppgaver og måter for NLS og enhetenes vektlegging.	Nord	Midt	Vest	Sør
Formidling Natur og miljø				
Villaksens biologi, økologi og leveområder	xxx	xxx	xxx	xxx
Sjørretens biologi, økologi og leveområder	xxx	xxx	xxx	xxx
Sjørøyas biologi, økologi og leveområder	xxx	xxx		
Namsblankens, biologi, økologi og leveområder		xx		
Bygglandsbleka, biologi, økologi og leveområder				xx
Bestandsutviklinger	xxx	xxx	xxx	xxx
Formidling Trusselfaktorer og tiltak				
Vassdragsreguleringer/fysiske inngrep	x	xx	xx	xx
<i>Gyrodactylus salaris</i>	x	x	xx	x
Andre fiskesykdommer	x	xx	xx	x
Rømt oppdrettslaks	x	xx	xx	x
Lakselus	xx	xx	xx	x
Sur nedbør			x	xx
Overfiske, bifangst	xx	x	x	x
Fremmede arter	x	x	x	x
Bergverk	x	x	x	x
Formidling Kultur og historie				
Elvesamisk og sjøsamisk laksefiske	xx			
Tradisjonell fangst i sjø og elv	xx	xx	xx	xx
Historisk sportsfiske	x	x	xx	x
Moderne sportsfiske	xx	xx	xx	xx

Formidling Forvaltning				
Internasjonale avtaler og forpliktelser, politiske utredninger og utvalg, lovarbeider.	XX	XX	X	X
Lover, forskrifter, retningslinjer	XX	XX	XX	XX
Lokale fiskeregler	X	X	X	X
Vannforskriften	X	X	X	X
Vitenskapelig råd for lakseforvaltning	XX	XX	XX	XX
Risikovurdering av oppdrettsnæring, Nasjonal overvåking av lakselus	X	XX	XX	X
Kvalitetsnorm for laks	XX	XX	XX	XX
Arealplanlegging	XX	XX	XX	XX
Formidling Forskning				
Oppdatert og tilrettelagt innen alle relevante felt for enheten	XX	XX	XX	XX
Involvering i ulike planprosesser	XX	XX	XX	XX
Arenaer				
Naturen, naturveiledning	XX	XX	XX	XX
Konferanser og møter	XX	XX	XX	XX
Egne utstillinger			XX	
Dags- og ukepresse	X	XX	X	X
Hjemmeside, Wikipedia, sosiale medier	XX	XX	XX	XX
Barnehager, grunnskoler videregående skoler, høyskoler	XX	XX	XX	XX
Møteplasser for ulike lakse- og næringsinteresser.	XX	XX	XX	XX
Målgrupper				
Barn og unge	XX	XX	XX	XX
Beslutningstakere, privat og offentlig	XX	XX	XX	XX
Sportsfiskere	XX	X	XX	X
Utøvere av tradisjonelt fiske i elv og sjø	XX	X		X
Samisk befolkning	XX			
Allmennhet	XX	XX	XX	XX
Turister	X	X	XX	XX
Samarbeidspartner				
Forskningsinstitusjoner, NINA, HI, VI mfl.	XX	XX	XX	XX
MD, LMD, KRD, OED, FKD, SNO, DN, UD, NVE, Fylkeskommuner, kommuner	XX	XX	XX	XX
Sametinget	XX			
Internasjonalt samarbeid	XX		X	X
Universitet, høyskoler, VGS, grunnskoler.	XX	XX	X	X
Regulanter	XX	XX	XX	XX
Oppdrettere	X	XX	XX	
Bergverk	X	X	X	X
Statskog, Finnmarkseiendommen	X	X		
Visningssentra for laks, reiselivsnæring, museer	XX	XX	XX	XX

Lokale, regionale og nasjonale lakseråd og utvalg	xx	xx	xx	xx
Forvaltningsstøtte				
Utredninger, overvåking, kartlegging, registre, biobank, ta initiativ til og bistå forskningsprosjekter	xx	xx	xx	xx

5 Etablering av NLS

5.1 Organisasjonsform

5.1.1 Kriterier som bør legges til grunn ved valg av organisasjonsform

Gruppen har lagt følgende kriterier til grunn:

- faglig uavhengighet i forhold til forvaltning/myndighetsutøvelse
- organisatorisk og styringsmessig uavhengighet i forhold til andre institusjoner
- bidra til profilering og utvikling av identitet
- best mulig ”symmetri” mellom driftsenhetene i NLS
- non-profit virksomhet, samfunnsnytte
- kunne ivareta både lokale, regionale og nasjonale oppgaver
- internasjonal orientering og samarbeid
- kunne ivareta arbeidsgiveransvar på en god måte
- kunne ivareta økonomistyring og håndtere (offentlig) støtte godt og riktig
- en kostnadseffektiv administrasjon, herunder kunne kjøpe administrative tjenester
- fleksibilitet til oppgaver og samarbeid, herunder kunne håndtere vekst i omfang og dekning, for eksempel utvidelse til flere driftsenheter

5.1.2 Mulige organisasjonsformer for NLS

Prosjektgruppa har vurdert følgende organisasjonsformer for NLS:

- Aksjeselskap (AS)
- NLS organisatorisk knyttet til eksisterende institusjoner
- Stiftelse

Nedenfor følger en gjennomgang av disse organisasjonsformene.

Aksjeselskap (AS)

Etablering av NLS som er aksjeselskap vil innebære at man får en organisasjon som har en eller flere eiere, og at organisasjonen vil måtte følge bestemmelsene i aksjeloven (lov av 13. juni 1997 om aksjeselskaper). Det synes naturlig at staten i så tilfelle står som største eier og har over 50 % av aksjene. Andre eiere kan være kommuner, fylker med flere.

Et AS kan bidra til å skape eierskap og forpliktelse, og alle eiere er med i generalforsamlingen der bl.a. styret velges. Det er i utgangspunktet relativt enkelt å etablere et AS, og om nødvendig er for eksempel vedtektsendringer lettere å håndtere enn i en stiftelse.

På den andre siden kan et AS virke som en unaturlig løsning, ikke minst fordi et aksjeselskap i utgangspunktet dannes for å drive næringsvirksomhet i et konkurransemarked, og forventes å skulle levere økonomisk utbytte til eierne. Et aksjeselskap kommer således i særlig konflikt med ”Non-profit”-kriteriet.

Det finnes ingen kjente sammenlignbare virksomheter som er organisert på denne måten. Ut fra formål og oppgaver virker det derfor lite hensiktsmessig å organisere NLS som et aksjeselskap, og dette alternativet blir ikke vurdert nærmere av gruppen.

Norsk Laksesenter organisatorisk knyttet til eksisterende institusjoner

Her kan det være tale om å etablere NLS som en organisasjon knyttet til kommuner, fylker, nasjonalparksentra, DN, NINA mv. En slik løsning er i utgangspunktet enkel administrativt sett og med hensyn til etablering, men har sine klare ulemper. Å gjøre laksesenteret til en institusjon på kommune- eller fylkesnivå kan lett komme til å gjøre det vanskelig å sikre at nasjonale (og internasjonale) oppgaver ivaretas og at det statlige engasjement videreføres.

En tilknytning til for eksempel DN eller NINA vil kunne ivareta nasjonale oppgaver. På den annen side kan det bli problematisk å ivareta lokale og regionale interesser godt nok. Ut fra senterets rolle kan det heller ikke sies å være naturlig med en slik tilknytning. NLS skal ikke ha forvaltningsoppgaver i form av myndighetsutøvelse, og heller ikke være en forskningsenhet. Det skal også være faglig og organisatorisk uavhengig, noe som blir problematisk med en slik tilknytning. Dersom NLS blir del av en eksisterende institusjon vil det være en reell fare for at ”moderininstitusjonen” styringsmessig vil komme til å prege NLS mer enn ønskelig er.

Prosjektgruppa vil ikke anbefale å knytte NLS organisatorisk til eksisterende institusjoner.

Stiftelse

Generelt om stiftelser:

En stiftelse er i stiftelsesloven av 15. juni 2001 nr. 591 § 2 definert som: *“en formuesverdi som ved testament, gave eller annen rettslig disposisjon selvstendig er stilt til rådighet for et bestemt formål av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, økonomisk eller annen art”*.

Når en stiftelse er opprettet, har oppretteren ikke lenger rådighet over formuesverdien som er overført til stiftelsen (§ 2). Alle stiftelser skal registreres i et sentralt register som føres av Stiftelsestilsynet. Det er krav om at en rekke opplysninger om organiseringen av stiftelsen, og stiftelsens vedtekter skal registreres i registeret. Ved opprettelse av en stiftelse skal den ha en grunnkapital på minst 100 000 kroner for alminnelige og 200 000 kroner for næringsdrivende stiftelser.

Kapittel 4, i stiftelsesloven, stiller krav til organisering av stiftelser. Enhver stiftelse skal ha et styre. Minst halvdelen av styrets medlemmer skal være bosatt her i riket (§ 27). Styret er stiftelsens øverste organ og har ansvaret for forvaltningen av stiftelsen. Styret kan ansette en daglig leder som står for den daglige ledelse av stiftelsens virksomhet. Daglig leder skal følge de retningslinjer og pålegg som styret gir. Stiftelser kan omdannes og oppheves etter reglene i lovens kapittel 6.

Statskonsult sin rapport 2006:19 om “*Statens bruk av stiftelser*” gir en grundig gjennomgang av dette temaet. Målsettingen med denne rapporten var å få en oversikt over statens bruk av stiftelser og den forvaltningspolitiske utvikling på området.

Av Statskonsults rapport 2006:19 framgår følgende (sitat i kursivert skrift):

“De grunnleggende krav til en virksomhet som skal være en stiftelse i formell og rettslig forstand er:

- at den er en reelt selveiende institusjon og et selvstendig rettssubjekt*
- at det eksisterer et grunnfond for stiftelsens virksomhet*
- at det er fastlagt formål for virksomheten*

Stiftelser opprettes ved at det skytes inn en grunnkapital som innskyteren etter etableringen er avskåret fra å disponere over. Dette gjelder også stiftelser som staten har tatt initiativ til. Utdeling fra stiftelsen skal være i samsvar med stiftelsens formål, og kan ikke foretas til oppretteren.”

Stiftelsesformen er brukt på en rekke organisasjoner som det kan være aktuelt å sammenligne NLS med. Dette gjelder bl.a. Norsk Villreinsenter, alle miljøinstituttene (NINA, NIVA, NILU, CICERO, GRIP-senteret og Polaria), samt de internasjonale sekretariatene til AMAP, GRID Arendal og verdensarvstiftelsen.

Det finnes i dag mer enn 100 stiftelser med statlig tilknytning innenfor en rekke områder, blant annet innenfor forskning, kultur, helse og miljø. Stiftelsesformen benyttes likevel mindre i dag enn tidligere, blant annet på grunn av at organisering innenfor staten er blitt mer fleksibel enn tidligere og at stiftelsesloven har blitt endret slik at selvstendighetskriteriet har blitt styrket. Det betyr at stifteren har begrensede styringsvirkemidler, både når det gjelder styrerepresentasjon og omdannings-muligheter. Statskonsult peker mellom annet på at den som har opprettet stiftelsen ikke lenger har myndighet til å omorganisere stiftelsen. Endring av formålet med en stiftelse regnes som en omdanning av virksomheten, og stifteren har ikke myndighet til å endre virksomhetens formål.

Statskonsult sier derfor at de ikke vil anbefale stiftelse der staten har styringsinteresse. Hvis man derimot ikke har slike interesser, men tvert imot ønsker at virksomheten skal være mest mulig frikoblet fra forvaltningen, vil stiftelser fortsatt være en egnet organisasjonsform. Stiftelsen er organisatorisk fristilt fra staten/forvaltningen og oppfyller dermed kriteriet om faglig og organisatorisk uavhengighet fra forvaltningen.

Det er videre satt klare rammer for opprettelse og organisasjon iht. stiftelsesloven av 2001. Stiftelsesformen er brukt for de andre organisasjoner/institusjoner som det er aktuelt å sammenligne med, og er således en velprøvd form for denne typen virksomhet.

Stifteren har begrensede styringsmuligheter. Styringsmulighetene er i hovedsak knyttet til:

- a) vedtektene
- b) oppnevning av styret og
- c) føringer som er knyttet til de bevilgninger som stilles til rådighet fra stifteren.

Myndigheten/stifteren kan ha liten mulighet til styring overfor stiftelsen, hvis man skulle ønske å endre kursen på det arbeid og prioriteringer som gjøres av stiftelsen. Det vil imidlertid være mulig å bruke føringer knyttet til bevilgningene for å fremme langsiktige politiske målsettinger. Ettersom uavhengighet overfor forvaltning/myndighetsutøvelse er et viktig

kriterium i forhold til NLS, så bør det være en fordel at myndigheter/stifter har begrensede styringsmuligheter

Prosjektgruppa mener stiftelsesalternativet kommer godt ut i forhold til de fleste av kriteriene nevnt i 5.1.1

Konklusjon

Prosjektgruppa anbefaler at NLS etableres som en stiftelse, og at staten ved MD står som stifter. Sett i forhold til formålet må det være et klart utgangspunkt at staten ikke skal ha styringsinteresser i NLS, som forutsettes å være et uavhengig ombud for villaksen.

5.2 Driftsenheter

NLS vil i utgangspunktet bestå av driftsenhetene:

- NLS - vest - NVS
- NLS - midt - KLV
- NLS - nord Joddu- senteret i Tana
- NLS - sør

Når det gjelder NLS sør viser vi til prosjektgruppas forslag for etablering av denne i pkt. 3.4. En nærmere omtale av driftsenhetenes arbeid og faglige profil finnes i kap 4.

5.3 Styret

Styret for NLS bør etter gruppens syn oppnevnes av den som står som stifter. Prosjektgruppa vil i denne sammenheng framheve at det vil kreve stor omtanke i å sette sammen et styre og få til mekanismer som på samme tid ivaretar lokale, regionale og nasjonale interesser på en tilfredsstillende måte. Prosjektgruppa antar at et styre på 7- 9 personer vil kunne ivareta de ulike hensynene på en tilfredsstillende måte. Det kan være hensiktsmessig at hver av ”vertskommunene” oppnevner, evt. nominerer, et medlem av styret. Dette vil bidra til å sikre lokal og regional forankring. Norsk Villreinsenter har en tilsvarende ordning og har gode erfaringer. Det er videre meget viktig å understreke at lokale/regionale styrerepresentantene må ha et helhetlig perspektiv og dermed et ansvar for hele stiftelsens virksomhet. For øvrig kan det være naturlig at styret består av representanter som i særlig grad bør ivareta nasjonale og internasjonale perspektiver. Stifter bør oppnevne styrets leder.

Med stor geografisk spredning mellom enhetene er styring og samordning sentralt for å fylle den nasjonale rollen som NLS skal ha som ombud. Det er også viktig for å få til en fornuftig spesialisering og arbeidsdeling. Det bør derfor legges inn en felles styringsressurs i form av en felles ledelse. Selv om dette vil være kostnadsdrivende, så er målet om samordning og spesialisering for å fylle den nasjonale rollen viktigere.

5.4 Daglig ledelse

Prosjektgruppa ønsker ikke å gå i detalj når det gjelder hvilken ordning man bør velge når det gjelder daglig ledelse. En ordning med fire enheter vil kreve en god koordinering og ledelse av enhetene. Det er primært et anliggende for det kommende styret å finne en god løsning på dette. Vi vil imidlertid fraråde en ordning som innebærer å ansette en egen daglig leder ”*på toppen av*” de daglige lederne ved driftsenhetene. Dette vil bli en topptung og kostbar løsning med en leder som i tillegg vil kunne få problemer med å være ”*tett på*”.

Prosjektgruppa ser det som avgjørende at de daglige lederne ved driftsenhetene utgjør et tett samarbeidende lederteam. Det bør legges til rette for teknologiske løsninger i form av videokonferanseutstyr mellom enhetene. Slike investeringer bør på plass så raskt som mulig etter etablering.

5.5 Fagråd

NLS skal hovedsakelig arbeide med kunnskapsaggregering og formidling. Popularisering av fagstoff, samt å sørge for at fagstoff blir lettere tilgjengelig vil være viktige oppgaver. Eksempelvis kan det være aktuelt å lage en felles portal som omfatter vassdragsstatus og oversikter over litteratur og arbeid som er gjort i ulike vassdrag. Anvendelse av sosiale media og avanserte IT-metoder vil være aktuelle verktøy.

NLS vil ha klare faglige oppgaver når det gjelder informasjon, og et fagråd vil være et svært nyttig organ både for styret i NLS og de enkelte enhetene i NLS. Derfor anbefaler prosjektgruppa at det etableres et fagråd i NLS. Et bredt sammensatt fagråd, med høy kompetanse innenfor relevante områder for NLS, vil derfor være et viktig bidrag for å løse disse oppgavene for NLS. Faglig integritet vil også bli en viktig faktor for at NLS skal lykkes, og et bredt sammensatt fagråd vil bidra til at den faglige integriteten opprettholdes. Aktuelle oppgaver for et fagråd vil være å bistå de enkelte enheten i å kvalitetssikre det faglige grunnlaget, være en støttespiller, være inspirator, bidra til faglig samarbeid mellom enhetene, og å komme med ideer til hva som bør tas opp i NLS. Videre blir det viktig at NLS bidrar til å etablere nye samarbeidsarenaer og møteplasser, f.eks. arrangement av seminarer og symposier. Formelt bør det være opp til styret i NLS å vurdere om det skal opprettes et fagråd, og hvordan dette skal sammensettes. Dersom et fagråd opprettes, anbefaler prosjektgruppa at dette har en bred sammensetning, både av hensyn til integritet og faglig bredde. Et slikt fagråd bør ha både et nasjonalt og regionalt perspektiv, og besitte biologisk og samfunnsfaglig kompetanse, samtidig som kunnskap om de ulike sektorenes påvirkning av villaksen vil være nyttig for arbeidet i NLS. Prosjektgruppa har i forslag til driftsbudsjett tatt høyde for at det kommende styre ønsker å opprette et fagråd.

5.6 Nyetablering eller sammenslåing?

Per i dag er situasjonen den at NVS og KLV i Namsos er egne stiftelser. En opprettelse av stiftelsen NLS kan i prinsippet foregå på to måter:

- a) De eksisterende stiftelsene slås sammen samtidig som en ny stiftelse etableres, og som tar opp i seg den sammenslåtte stiftelsen og nye enheter,
- b) De eksisterende stiftelsene nedlegges og én ny stiftelse etableres.

Stiftelsestilsynet anbefaler løsning a). Det er en formelt enklere løsning, og tilsynet legger vekt på at de eksisterende stiftelsene har overordnede mål som ikke avviker vesentlig fra hverandre. I denne utredningen går vi ikke inn på den videre prosess med etablering av stiftelsen NLS og hvilken dokumentasjon som kreves i den sammenheng.

5.7 Tilknytning til andre typer sentre

Kunnskapsformidling skal være en hovedoppgave for NLS. Et viktig virkemiddel for å nå flest mulig av senterets målgrupper, og et størst mulig publikum, kan være å etablere ulike former for samarbeid med private og offentlig eide sentra som på en eller annen måte profilerer villaks. Den korte prosjektperioden har ikke gitt prosjektgruppen rom for en nøyaktig kartlegging av aktuelle sentra. Prosjektgruppen og DN har også mottatt henvendelser fra noen av dem vedrørende etablering av NLS, bl.a. fra Marnar Laksesenter, Marnardal kommune i Vest-Agder. Det kan også finnes sentra under planlegging, og som er ukjente for prosjektgruppen. Framtidig samarbeid mellom NLS og andre type sentra bør kunne gi klare gjensidige fordeler. NLS kan nå flere målgrupper og et større publikum og besøkssentrene kan få flere besøkende og/eller økte inntekter, og hjelp av NLS til faglig kvalitetssikring og oppdateringer.

Prosjektgruppa har vært i kontakt med tre sentra som kan være aktuelle samarbeidspartnere, alle i Midt-Norge. Disse er Lakseakvariet i Namsen/Grong Fritid, Gaula natursenter og Trondheim og omland fiskeadministrasjon (TOFA) ved Nidelva. De to førstnevnte er mest like. Disse er turistdestinasjoner med henholdsvis omkring 25 og 40 000 besøkende, som blant annet driver med formidling av laksefiske, informasjon om villaks, salg av suvernirer og matservering. Ansatte bidrar i tillegg i lokal lakseforvaltning og i forskningsprosjekter. TOFA driver blant annet med salg av laksefiske, lokal lakseforvaltning og formidling til barn og unge. TOFA deltar også i forskningsprosjekter og det foreligger planer om mer turistpregete aktiviteter. Samtalene med disse tre har gitt viktige opplysninger til prosjektgruppas arbeid, men forholdet til denne og andre type sentra bør utredes nærmere. Ved å ta en aktiv samarbeidsrolle, kan NLS styrke både kvalitet og omfang av informasjon om villaks som gis av ulike type sentra med profilering av villaks. Å utrede behov og muligheter for at andre ulike type laksesentra kan inngå i et felles faglig orientert informasjonsnettverk er en naturlig oppgave for NLS. NLS kan her ta en knutepunktrolle.

Videre bør NLS vurdere å:

- tilby informasjonsmateriell og eventuelt leie «hylleplass» for informasjon
- tilby å bidra i kvalitetssikring av opplevelsessentras informasjon
- tilby interaktiv online informasjon om villaks
- tilby tilrettelagte undervisningsopplegg for besøkende barnehager og grunnskoler
- legge noen av egne aktiviteter til ulike sentra, som møter, seminarer, naturveiledning osv.
- bidra i opplevelsessentras egne fagorienterte aktiviteter
- kjøpe ulike tjenester hos opplevelsessentra til støtte for NLS faglige aktiviteter

NLS bør også vurdere å samarbeide med andre type naturinformasjonssentra (nasjonalparksentra o.l.) og opplevelsessentra (akvarier o.l.) om kunnskapsformidling. KLV har for eksempel i samarbeid med bl.a. Namsskogan familiepark gjennomført et prosjekt for å

øke oppmerksomheten rundt den truede dvergglaksen Namsblanken.

Flere museer har utstillinger av gjenstander og informasjon om kulturhistorie knyttet til laksefiske langs kyst og vassdrag. Disse kan også være naturlige samarbeidspartnere for NLS.

Det blir viktig å unngå at NLS bidrar til å gi noen opplevelsessentre økonomiske konkurransefortrinn framfor andre.

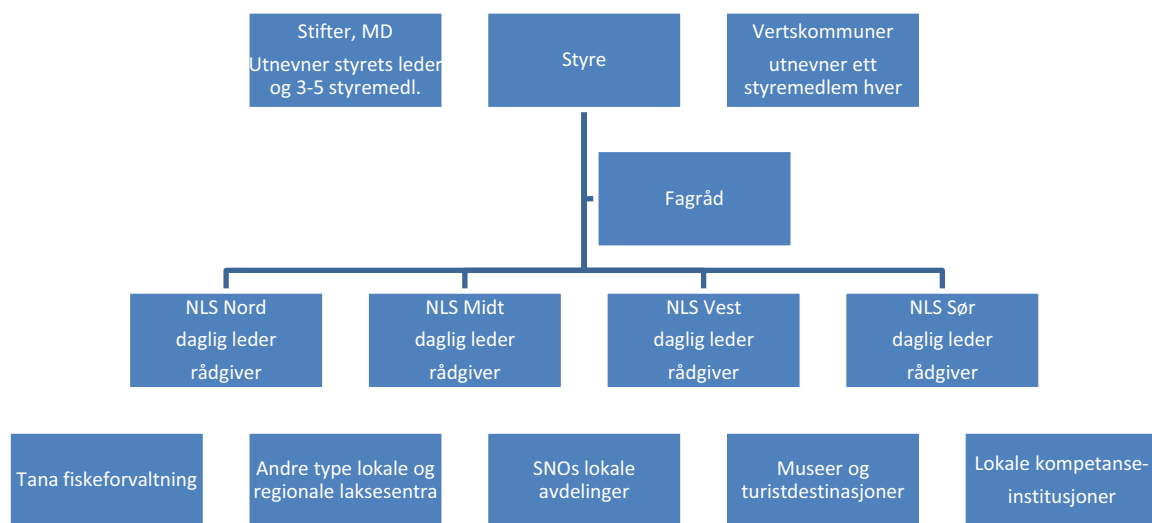
5.8 Naturveiledning som en del av NLS

Prosjektgruppa ser det som svært viktig at driftsenhetene i NLS utvikler seg til å bli sentra med bred og tung kompetanse, og at det utvikles fagmiljøer som gjør det attraktivt å søke seg til de enkelte enhetene. Dette er en forutsetning for at NLS kan bli en aktør med nødvendig innflytelse, noe som igjen krever kompetanse, kapasitet og tyngde innen formidling. Gruppavil her spesielt peke på de gode erfaringer som Norsk Villreinsenter har gjort. Der man med stort hell har knyttet naturveiledere ansatt i SNO til de regionale driftsenhetene, på en slik måte at stiftelses ansatte og naturveilederne som formelt er knyttet til SNO utgjør et felles kompetanse team.

Prosjektgruppa vil anbefale at denne modellen også gjøres gjeldende for NLS, noe som innebærer at det knyttes 2 naturveiledere fra SNO til hver av driftsenhetene. Prosjektgruppa anbefaler derfor en konkret satsing på naturveiledning knyttet til villaks fra SNOs side, og at dette bygges opp i forhold til enhetene knyttet til NLS. KLV i Namsos har allerede inngått et slikt samarbeid med SNO, og erfaringene derfra kan legges til grunn for videre utvikling av samarbeidet mellom NLS og SNO. Slik veiledning kan spesielt knyttes til forvaltningen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder, men vil også være relevant for øvrige vassdrag og fjordsystem. Kostnadene med dette vil da dekkes over SNOs budsjett.

5.9 Organisasjonskart

Figur 5. Viser prosjektgruppas forslag på organisasjonskart med forslag på plassering av et fagråd og plassering av 4 enheter, hvor NLS sør kommer inn som en ekstra enhet. Når det gjelder tilknytning til lokale naturopplevelses sentra, er dette ikke spesifisert, da prosjektgruppa ikke har hatt mulighet til å skaffe seg fullstendig oversikt over hvor disse befinner seg.

Figur 5. Forslag til organisasjonskart - NLS Lokalisering og infrastruktur

6 Lokalisering og infrastruktur

6.1 Lokalisering

For etablering av NLS har DN tatt utgangspunkt i eksisterende eller planlagte kompetansesentra som er Joddu i Tana, KLV i Namsos og NVS i Lærdal. Av disse er det bare KLV som i dag har fast ansatte, og bare Villakssenteret i Lærdal som har tilgang til et spesielt utformet attraksjonsbygg. Joddu har over flere år blitt utredet og planlagt, og lokaliseringen til Tana kommune er godt forankret både lokalt og regionalt, samt i Sametinget. DN har ikke bedt arbeidsgruppen om å utrede alternative lokaliseringer.

Prosjektgruppa vil likevel peke på at disse tre enhetene, et i nord, et i midt og et på Vestlandet i hovedsak gir god geografisk spredning og både nærhet til villaksens viktigste utfordringer og NLS viktigste målgrupper. Dette gir et godt og nødvendig utgangspunkt for å kunne fylle rollen som «et ombud for villaksen». Villaksens situasjon på Sørøstlandet skiller seg likevel mye fra den på Vestlandet, Midt- og Nord-Norge. Prosjektgruppa vil derfor på eget initiativ anbefale etablering av en lignende enhet, som de nevnt over, etableres på Sørøstlandet og kan utgjøre en enhet i det nasjonale NLS.

Stortingets viktigste beskyttelsestiltak for villaksen er opprettelsen av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder. Alle de tre enhetene hvor lokaliseringen er bestemt ligger ved viktige nasjonale laksevassdrag, og enhetene i Namsos og Lærdal ligger i tillegg ved breddene av nasjonale laksefjorder. Dette er i seg selv viktig for å bidra til å bevare og høyne statusen til Stortingets vedtak.

6.2 Geografiske ansvarsområder

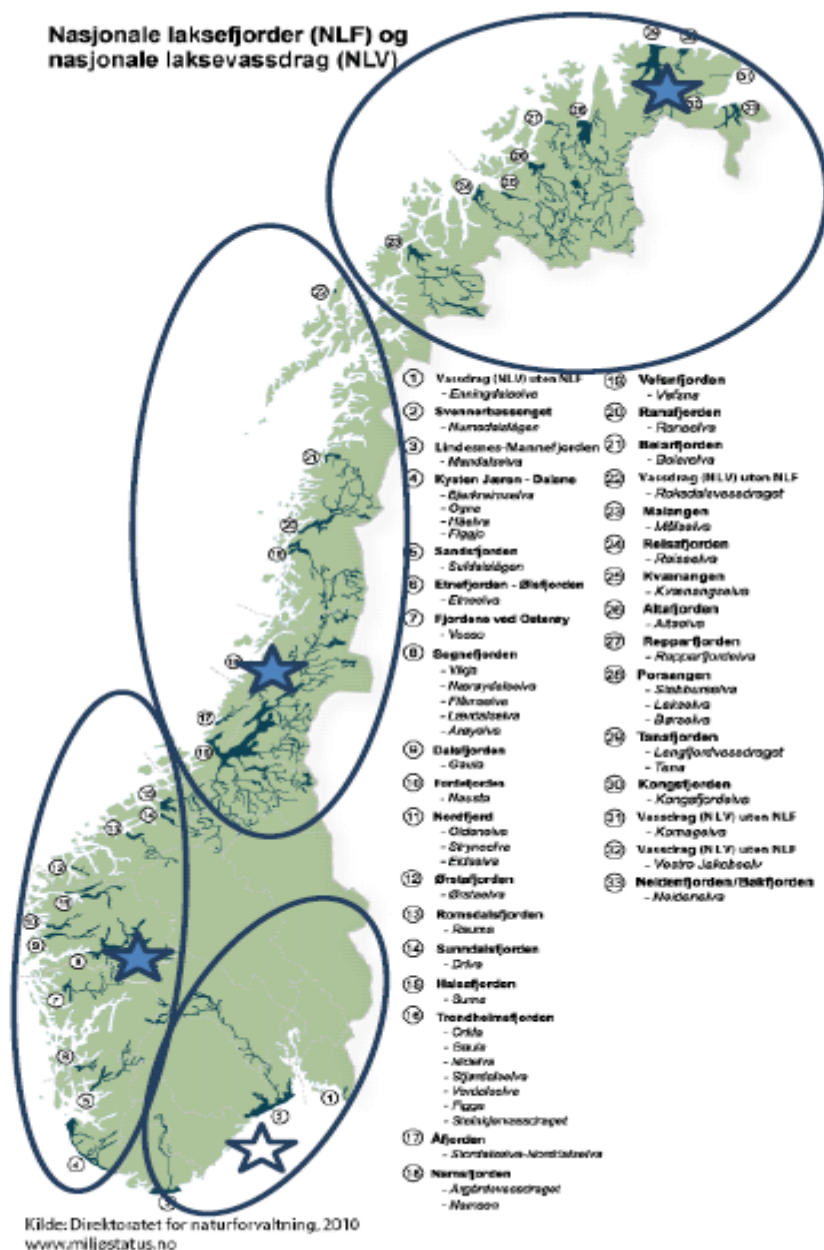
For å signalisere NLSs enhetenes ulike regionale ansvarsområder foreslår arbeidsgruppa å bruke navnene:

- NLS, nord
- NLS, midt
- NLS, vest
- NLS, sør

Ut fra geografiske, faglige og kulturelle hensyn anbefales følgende geografiske ansvarsområder (tabell 6, figur 6).

Tabell 6. NLSs enheter foreslås å ha ansvar for følgende fylker:

Enhet	Fylker
NLS, nord	Troms og Finnmark
NLS, midt	Nordland, Nord- og Sør-Trøndelag
NLS, vest	Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland
NLS, sør	Vest- og Øst-Agder, Telemark, Vestfold, Buskerud, Oslo, Akershus, Østfold

Figur 6. Forslag til geografiske ansvarsområder for de fire enhetene i NLS. Enhetene i Lærdal, Namsos og Tana er merket med fylte stjerner. Geografisk lokalisering av en fjerde enhet på Sørøstlandet (åpen stjerne) bør være gjenstand for kommende prosesser knyttet til etablering av NLS. Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder er vist i kartet.

6.3 Infrastruktur

Prosjektgruppa anbefaler at følgende skal være felles for alle de fire enhetene:

- NLS er ett senter bestående av fire enheter og skal framstå utad med en profil og en stemme, og skal være lett gjenkjennelig.
- NLS skal profileres gjennom en hjemmeside, en logo, en type «*uniformering*», en type brevmaler, lysarkmaler og skilter, en type nyhetsprofil, en type profil på sosiale medier m.m.
- NLSs enheter skal ha en knutepunktfunksjon, og ta initiativ til å opprette et nettverk for gjensidig formidling av aktuelle villakssaker mellom ulike type laksesentra og lakseinteresser.
- NLS skal ha en regnskapsfører og en revisor.

Prosjektgruppa anbefaler at NLS tar i bruk og bygger videre på de eksisterende enhetene og fasilitetene som for eksempel visningssentret i Lærdal. For den fjerde enheten, Sørøstlandet, vil dette være avhengig av lokalisering.

6.4 Kontorer, bygninger, potensielle samlokaliseringer

NLS nord

Tidligere prosjektering av Joddu laksesenter i Tana drøftet grunnlaget. Prosjektet kom frem til at det er flere momenter en bør ta hensyn til når man skal bestemme størrelse og plassering av et fremtidig senter for villaks og elvesamisk kultur. Samlokalisering med andre fagmiljø, turistinformasjon m.fl. er å foretrekke. Når mye ennå er uavklart, bør en derfor prøve å unngå å havne i en diskusjon om plassering av Joddu allerede i starten.

Ad-hoc utvalget vurderte i 2008-09 at det viktigste var å få på plass en driftsenhet som er selve starten på Joddu både fysisk og som et samlebegrep (merkevare). Den gang ble Tana bru vurdert som ett av stedene.

Etter det har SNO etablert kontor ved Tana bru hvor SNO leier lokaler. Tanavassdragets fiskeforvaltning (TF) ble etablert i 2011 og er i dag i leide lokaler ved Tana bru. Hvis NLS – nord realiseres, vil behovet for lokaler med eventuell samlokalisering med TF være mellom 4 – 6 kontorer med fellesrom, møterom, lager mm. fra starten av.

NLS midt

KLV leier i dag tre kontorer ved HiNT campus Namsos, hvorav det ene kontoret framleies til en SNO-ansatt naturveileder. I henhold til leiekontrakten har KLVs og SNOs ansatte fri adgang til å bestille og bruke møterom og auditorier, det største med plass til 150 personer. Leiekontrakten omfatter også fri tilgang til telefontjeneste, bibliotek, skrankefunksjoner, spesielle rom for videomøter/konferanser, bibliotekstjenester, HiNTs dataprogrammer og lagringsenheter, kurs og mot selvkost bruk av kopi maskiner og posttjenester. Daglig leder

ved KLV antar at tilsvarende leiekontrakt kan inngås mellom HiNT og NLS og at samlokaliseringen med SNOs naturveileder kan videreføres.

KLV er invitert til å delta i HiNTs utredning med sikte på å etablere Kunnskapspark Namdalen i Namsos. Dette kan bety at flere «kunnskapsaktører» samlokaliseres. Namsos er en kystby med ca. 13 000 innbyggere, har småflyplass med flere daglige anløp, hurtigbåtanløp, ligger 45 km fra E6 og jernbane og har gode rutebusstilbud.

NLS vest

Bygningsmassen til NVS eies av Lærdal kommune. Bygget har 4 kontorplasser i landskap og tre separate kontorer og ett møterom. Disse kan leies ut til NLS. Det er også et større kontorbygg knappe 100 meter fra senteret. Kontorbygget var tilhold for Opplysningen 1881 fram til 2011 med vel 50 arbeidsplasser, men står nå tomt. Bygget har åpent kontorlandskap med tilgang til gode møterom, kantine, trim- og kursrom. Det er gode datalinjer inn og ut av huset. Det kan enkelt seksjoneres og leies ut til enkeltaktører. Det er rom for samlokalisering med for eksempel SNO.

NLS sør

Prosjektgruppa foreslår ikke en bestemt lokalisering for en enhet på Sørøstlandet, men anbefaler at en lokalisering forankres gjennom regionale prosesser knyttet til etablering av NLS.

7 Økonomi og framdriftsplan

7.1 Økonomi

7.1.1 Driftskostnader

Årlig driftsbudsjett

Flere års erfaringer fra NVS og KLV er brukt som bakgrunn når prosjektgruppa foreslår årlige driftsutgifter, og som vil gi rom for ca. 2 faste ansatte ved hver enhet og lønnet koordinering. Dette gir følgende ramme for årlige kostnader knyttet til drift av NLS:

Beregnete årlige driftskostnader (kr)	Sum
Fellesutgifter for fire enheter (styre, fagråd, koordinering osv.)	1 500 000,-
Enhetsutgifter à kr 2 900 000,-	11 600 000,-
Beregnete driftskostnader	13 100 000,-

For effektiv koordinering og ledelse trengs det ved oppstart investering i nødvendig infrastruktur:

Investeringer i infrastruktur og koordinering: 1 000 000,-

I kostnadsoverslaget har vi tatt høyde for at det etableres 4 enheter, og at det etableres et fagråd knyttet til NLS

7.1.2 Investeringsbehov

Prosjektgruppa foreslår at NLS ikke selv bør stå som eier av bygg eller stå som utbygger av nye senter- eller attraksjonsbygg. NLS kan leie lokaler i eksisterende bygg eller ved å inngå langsiktig leieavtaler med lokale og regionale interesser bidra til at nybygg realiseres. Arbeidsgruppen antar at en viktig del av det kommende styrets arbeid vil bli å bidra til at hver enhet sammen med relevante fagmiljøer samles under ett tak, leid eller nybygd.

Mindre utgifter knyttet til utarbeiding eller oppgradering av utstillinger vil normalt være knyttet til driftsutgifter. Større prosjekter foreslås realisert av staten i samarbeid med lokale, regionale og nasjonale interesser.

Arbeidsgruppen foreslår investeringer til videokonferanseutstyr mellom enhetene og at det blir satt av noen midler til mindre oppgraderinger av utstillinger og utstyr jfr 7.1.1.

7.2 Framdriftsplan

Prosjektgruppa foreslår at NLS og alle dets fire enheter bør realiseres og være operative i løpet av 2014.

NLS nord er godt lokalt og regionalt forankret til Tana kommune. Mer enn ti års planlegging har sørget for det. Det bør lyses ut stillinger og ansettes medarbeidere så snart stiftelsen er etablert.

NLS midt vil være en videreføring av administrasjonen til KLV. KLV ble stiftet i 2004 etter flere års planlegging og er godt lokalt og regionalt forankret. KLV har i dag to faste ansatte og leier sammen med en SNO ansatt naturveileder lokaler hos Høgskolen i Nord Trøndelag (HiNT). Det forutsettes at de to ansatte går direkte over i NLS om de ønsker det. Prosjektgruppa peker på at disse to utgjør en betydelig ressurs for styret i oppstartsfasen av NLS.

NLS vest er en revitalisering av NLS som ble etablert i 1995 og plasseringen i Lærdal er godt forankret lokalt og regionalt. Lærdal kommune står i dag som eier av bygningene til NLS og dets utstillinger. Kommunen har overfor arbeidsgruppen gjort det klart at egnede lokaler er tilgjengelige og kan leies av et kommende NLS. Det bør lyses ut stillinger og ansettes medarbeidere så snart stiftelsen er etablert

NLS sør vil være en nyetablering. Prosjektgruppa har ikke grunnlag for å foreslå noen bestemt geografisk plassering. En lokalisering av enheten på Sørøstlandet bør derfor være en prioritert oppgave. Dette bør være gjenstand for lokale og regionale prosesser der lokaliseringen forankres. Prosjektgruppa foreslår at DN bidrar til at en slik prosess starter så raskt som mulig. Tidligere har vi foreslått at vertskommunene utnevner ett styremedlem hver. Lokaliseringen bør derfor raskt bestemmes for at et fulltallig styre kan utnevnes.

Prosjektgruppa antar at statsbudsjettet for 2014 legges fram i oktober 2013, og at det senest da vil være kjent om NLSs drift er finansiert f.o.m. 2014. Vårt forslag til framdriftsplan starter derfor med oktober 2013.

Det bør lysnes ut stillinger og ansettes medarbeidere så snart stiftelsen er etablert

Tabell 7. Forslag til framdriftsplan for etablering av NLS.

	okt- des. 2013	jan – mars 2014	april-juni	juli-sept.	okt- des
Lokal regional prosess lokalisering NLS sør					
Stifter utarbeider vedtekter					
NVS og KLVs styrer vedtar sammenslåing					
NLS stiftes av DN					
Styremedlemmer og styreleder utnevnes					
Leiekontrakter forhandles fram og inngås, nord, vest og sør					
Stillinger utlyses, nord, vest og sør					
Fagråd utnevnes					
Ansettelser, nord, vest og sør					
Fysisk etablering					
Åpning					

Prosjektgruppa antar at det vil være nyttig for NLS raskt å utarbeide en strategisk plan som et overordnet styringsdokument for driften, og at hver enhet med utgangspunkt i den utarbeider enhetsvise virksomhetsplaner.

8 Merkevare- og kommunikasjonsstrategi

DN har igangsatt ett prosjekt som skal utvikle og implementere en strategi som viser hvordan man gjennom kommunikasjon om det ypperste av norsk natur skal skape begeistring for naturverdier, forståelse og respekt for bevaring på lang sikt og legge til rette for bred verdiskaping.

Prosjektet har bakgrunn i oppdrag fra MD, og fra tildelingsbrev 2013 til DN siteres:

«Utarbeide en merkevare- og kommunikasjonsstrategi for nasjonalparker, herunder nasjonalparksentre og alle andre naturinformasjonssentre og kompetansesentre, nasjonalparklandsbyer og kommuner. Strategien skal også omfatte en handlingsdel som følger opp mål og strategier for nasjonalparksentre, naturinformasjonssentre og kompetansesentre. Arbeidet skal videre inkludere en 5-årig implementeringsplan». Prosjektet er en videreføring av forprosjektet «Merkevare- og kommunikasjonsstrategi for nasjonalparkene» og strategien «Naturhus - naturopplevelser og norsk naturarv».

Prosjektgruppa anbefaler at NLS tar aktivt del i utviklingen av merkevarestrategien som DN utarbeider. Oppdraget antas å være ferdigstilt ved utgangen av 2014.

9 NLS et kompetansesenter

DN har støttet, og støtter i dag ca. 30 sentre og gir i tillegg støtte til et ukjent antall mindre utstillinger. Sentrene kan deles i tre hovedgrupper; Nasjonalparksentre, Temasentre og Kompetansesentre. Dette er nærmere beskrevet i strategien «Naturhus - naturopplevelser og norsk naturarv».

Nasjonalparksentre

Nasjonalparksentrene i Norge er informasjonssentre som miljøforvaltningen samarbeider med gjennom en autorisasjonsavtale. Etter at ordningen ble opprettet i 1997, har DN hatt ansvar for oppfølging av nasjonalparksentrene, på oppdrag fra MD. Det er utarbeidet policy og retningslinjer med vilkår for autorisasjon, tilskuddsforvaltning, rapporteringskrav, rutiner for opplæring, grafisk profil mm. (DN-rapport1-2005). Autorisasjonen gis for 5 år av gangen og utløser et årlig driftstilskudd.

Temasentre

Temasentre har ofte mange likhetstrekk med nasjonalparksentrene, bl.a. kan de være orientert mot et gitt geografisk område med nasjonale interesser og/eller internasjonale forpliktelser. Denne type sentre kan beskrives som spesialsentre for naturtyper, arter eller kulturmiljø. Temasentre er nevnt i stortingsinnstillinger og i forskningsrapporter.

Kompetansesentre

Kompetansesentre har sin viktigste funksjon og rolle innrettet mot dokumentasjon, formidling, rådgivning og veiledning knyttet til forvaltningsmessige problemstillinger, nasjonalt og/eller regionalt. Sentrene vil typisk være plassert i skjæringsfeltet mellom forskning, forvaltning og brukere. Å bidra til verdiskaping innenfor sitt tematiske område kan ofte være en del av formålet. Viktige arbeidsmåter er nettbasert informasjon, produksjon av kart og rapporter, kurs, foredrag og funksjon som møteplass/arena. Sentrene kan i tillegg også

ha ulike former for utstillinger eller besøksattraksjoner å drive naturveiledning innrettet mot allmennheten og/eller bestemte målgrupper, f eks barn og unge.

Med bakgrunn DN's beskrivelse av kompetansesenter, formålet med NLS, og prosjektgruppas anbefaling om hva som bør være NLS sin rolle, mener prosjektgruppa at NLS bør bli et kompetansesenter. Prosjektgruppa anbefaler at NLS blir behandlet på lik linje som Norsk Villreinsenter når det gjelder spørsmålet om autorisasjon.

Saksfremlegg

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Miljø-, landbruks- og utmarksutvalget	54/2013	01.10.2013

Referatsaker / Orienteringer - MLU

Rådmannens forslag til vedtak

Saken tas til orientering.

Saksopplysninger

Det kan i møtet bli gitt orienteringer.

Vurdering

RS 22/2013 Klagebehandling - søknad om seljakt i Tanamunningen
naturreservat

RS 23/2013 Høring av forslag endringer i forskrift for bruk av motorkjøretøyer i
utmark og på islagte vassdrag, samt invitasjon til å søke om å delta i
forsøksordning med etablering av snøscooterløyer

RS 24/2013 Svar på anmodning om å gjeninnføre 5-km regelen for
utlendingers fiske

RS 25/2013 Gjeninnføring av 5-kilometersonen i Finnmark

RS 26/2013 Utsendelse av protokoll fra møte i rovviltnemnda for region 8 den
22.5.2013

RS 27/2013 Protokoll fra møtet i rovviltnemnda for region 8 den 8.8.2013